

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ARBEJDER HØJSKOLEN

D E C E M B E R

1955

ELEVSKRIFT

FOR

*Esbjerg Højskole
og Roskilde Højskole*

NUMMER

46

UDGIVET AF ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND
I SAMRÅD MED ELEVFORENINGERNE

December 1955

Indholdsfortegnelse

<i>Ivar Nørgaard</i> : Den anden industrielle revolution	3
<i>Henning Rasmussen</i> : Kan ægget lære hønen?	8
<i>Preben Wilmann</i> : Kulturel søndag	11
<i>Oskar Hansen</i> : Solhvervets stjerner står tændt	17
<i>Ebbe Munk</i> : Et forsvundet sogn	18
<i>Arne Lund</i> : Samfundskontakt	23
<i>Robert Pedersen</i> : Et kursuseksperiment	27
<i>Holger Kristiansen</i> : Er bøgerne for svære at læse?	29
Vi har læst	33
Skolerne	38
<i>Villy Willadsen</i> : Familien og højskolen hører sammen	46
Elevforeningerne	48
Roskilde Højskoles elever, vinterskolen 1954—55	52

Ivar Nørgaard:

Den anden industrielle revolution

En ny industriel revolution er undervejs: automatiseringen, som i endnu højere grad end det i dag er tilfældet vil erstatte den menneskelige arbejdskraft med maskiner. Om de erfaringer der er gjort i Amerika med dette nye fænomen, og om de perspektiver automatiseringen åbner skriver Esbjerg Højskoles formand Ivar Nørgaard.

Vi lever i en brydningstid, hvor nye tekniske opfindelser stiller stadige krav om tilpasning til såvel det enkelte menneske som til organisationerne og institutionerne.

Vor generation kan ikke løse disse tilpasningsproblemer ved hjælp af ældre generationers erfaringer, da de simpelthen ikke dækker nutidens problemer. En del af vor generations tilpasningsvanskeligheder ligger tværtimod i, at vi i for høj grad fastholder de forgangne generationers institutioner og vanemønstre.

Mens vi endnu kæmper for at løse de tilpasningsproblemer, som den første tekniske revolution har skabt, er man i Amerika og England allerede ivrigt i gang med at diskutere, hvordan den næste tekniske revolution bliver, og hvordan dens problemer skal løses.

Den første industrielle revolution erstattede dyrs og menneskers muskelkraft og energi med dampkraft eller elektricitet. Den næste tekniske revolution vil komme til at erstatte den menneskelige regulering og kontrol af maskinerne med elektron-kontrol og vil dermed erstatte en del af det menneskelige hjernearbejde. Denne revolution kaldes i England og USA for »automation« og kan vel på dansk kaldes *helautomatisering*.

Det bedst kendte eksempel på helautomatisering her i landet er vel nok telefonvæsenet. Et andet eksempel er selvregulerende oliefyr.

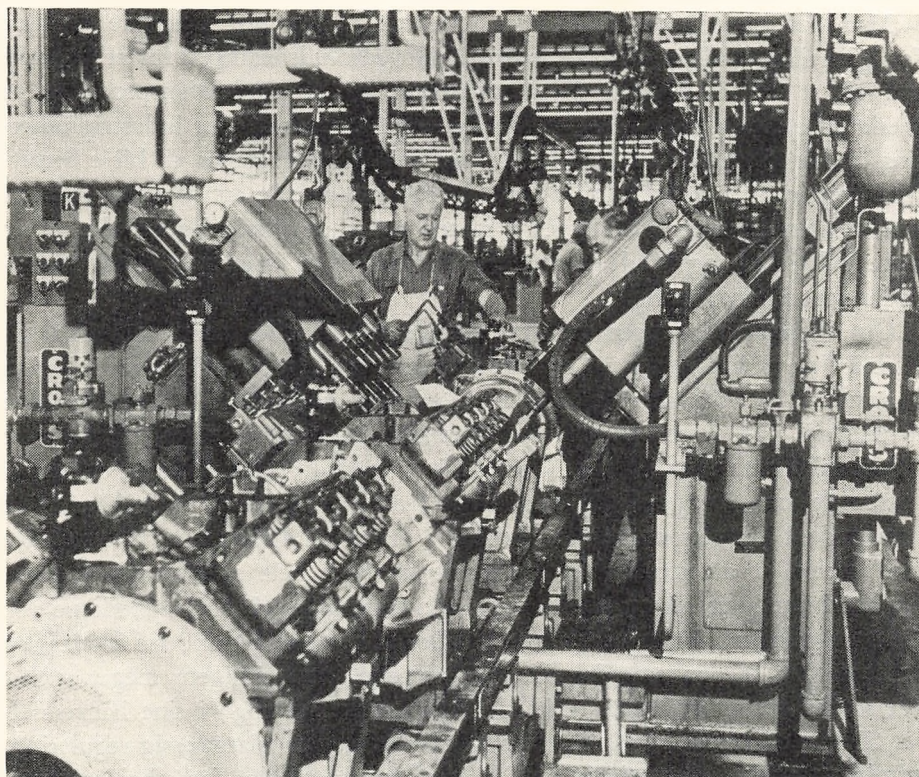
Lad os engang se, hvordan amerikanerne nærmere bestemmer begrebet helautomatisering. For det første betegner det en sammenkædning af tidligere adskilte produktionsprocesser i een fortløbende proces, som produktet gennemløber uden at blive berørt af menneskehænder. For det andet betegner det en selvregulering af processen, således at denne foregår efter bestemte linier og afbrydes eller rettes, hvis der opstår tendenser til afvigelse fra den fastlagte

linie — altså en automatisk kontrol, som vi blandt andet kender fra termostaten, et apparat, der automatisk regulerer temperaturen. For det tredje dækker begrebet også anvendelsen af apparater, der er i stand til at foretage såvel lettere som vanskeligere matematiske beregninger, også kaldet elektron-hjerner.

Det er de færreste der har forestillet sig, at det ligger indenfor mulighedens grænser i vor generation at helautomatisere produktionen af automobiler, køleskabe og fjernsynsapparater. Imidlertid er man i Amerika godt på vej til at indføre helautomatisk produktion af disse varer, som får en stigende betydning i forbruget. Som et enkelt eksempel kan nævnes, at en amerikansk fjernsynsfabrik har gennemført en omlægning til helautomatiseret produktion, således at den er i stand til at producere 1000 enheder om dagen med to mand, hvor man tidligere brugte 200 mand til samme produktion.

Det er derfor ganske naturligt at amerikansk fagbevægelse meget alvorligt er begyndt at interessere sig for dette spørgsmål. Det er navnlig Walther P. Reuther, formanden for det amerikanske automobilarbejderforbund, der også er formand for CIO, den ene af de to store centrale fagorganisationer i USA, der har talt og skrevet om automatiseringsspørgsmålet. Lad os engang høre, hvad Reuther siger: »Økonomisk frihed er nu indenfor vor rækkevidde, hvis vi forstår at bruge vore ressourcer og vor tekniske viden fuldt ud og effektivt indenfor rammerne af en økonomisk politik, som er moralsk rigtig og socialt ansvarsbevidst. Automatiseringen giver løfter om vældige forbedringer i levevilkårene og om større fritid. Den giver også løfter om afskaffelse af kedeligt rutinearbejde. Men en almindelig gennemførelse af automatiseringen indenfor det kommende årti eller to vil også stille os overfor alvorlige økonomiske og sociale problemer, herunder navnlig afskedigelse af arbejdere, geografiske ændringer i industriens beliggenhed og omflytning, oplæring og omskoling af arbejdskraften. Herudover vil den nødvendiggøre en kraftig årlig forøgelse af forbrugernes købekraft«.

Hvor alvorligt den amerikanske fagbevægelse ser på hele spørgsmålet fremgår af en resolution, som CIO-kongressen i slutningen af 1954 stilede til den amerikanske kongres. Det hedder heri: »At løse de problemer, der opstår som følge af automatiseringen, kræver fuld anvendelse af alle de midler, der står til vor rådighed. Det er ikke alene en fare, der truer arbejderne, men det er det største uløste problem for vort samfund. Hvis det lykkes os at løse problemet, kan vi bevise for hele verden, at vort demokratiske samfund er livskraftigt. Hvis det mislykkes for os, vil hele samfundet være i fare. Regeringen og den lovgivende magt såvel som de organiserede arbejderes økonomiske magt må fuldtud mobiliseres for at sikre, at købekraften bliver udvidet, så at den kan holde trit med udvidelsen af produktionsevnen. Efter-

I den amerikanske bilindustri er man allerede nået vidt med automatiseringen. Dette billede — fra Plymouth-fabrikkerne — viser et automatiseret samlebånd, som klarer 72 forskellige samleoperationer, der tidligere udførtes af menneskelig arbejdskraft.

hånden som behovet for menneskelig arbejdskraft går ned, må det sikres, at den forøgede produktivitet bliver omdannet til større fritid gennem nedsat arbejdstid og ikke medfører en masse-arbejdsløshed med dennes demoraliserende følger«.

★

Ligesom den første tekniske revolution åbenbarede uanede muligheder for højnelse af levestandard og kultur, indebærer den nye revolution mindst lige så skønne fremtidsperspektiver. Automatiseringen vil muliggøre en betydelig højere levestandard, end vi kender i dag, kortere arbejdstid, afskaffelse af hårdt legemligt arbejde og — som det helt nye — afskaffelse af alt kedeligt rutinearbejde. Mennesket synes altså at stå overfor at se sin drøm om tusindårsriget med overflod af materielle goder og rigelig tid til at nyde kulturlivets glæder noget nær virkeliggjort.

Med den nuværende automatiseringsteknik er der dog bestemte grænser for, på hvilke områder den kan indføres. Hovedforudsætningen for at anvende den er, at der er tale om masseproduktion, og at produktionsprocessen er stærkt arbejdsdelt. Den vil hovedsagelig kun få betydning for industriproduktion og kontorarbejde, medens handel og landbrug kun delvis vil blive berørt. Man regner med, at omkring 25 pct. af den nuværende amerikanske industri kan helautomatiseres. Det ligger i sagens natur, at servicefagene, der jo er mere individuelt og håndværksmæssigt betonet, ikke frembyder større muligheder for automatisering.

Om helautomatiseringen vil få lykkelige følger, eller om den tværtimod vil blive en ulykke, beror på, om menneskene og deres organisationer vil være i stand til at tilpasse sig den nye tekniske udvikling. At problemerne navnlig vil være store i et land som Amerika, hvor der er privat ejendomsret til produktionsmidlerne og en liberalistisk økonomi, er åbenbart. En smertefri tilpasning kan næppe finde sted uden temmelig radikale ændringer i de herskende organisationsmæssige forhold i Amerika. Problemet er, hvorledes man sikrer, at automatiseringens fordele kommer hele samfundet til gode, og hvorledes man sikrer, at de, der var beskæftiget på virksomhederne før automatiseringen, finder andet arbejde. Det er i denne forbindelse interessant at bemærke, at den amerikanske fagbevægelse, som tidligere meget stærkt har støttet den privatkapitalistiske og liberalistiske ideologi, i sine henvendelser til arbejdsgiverne og Kongressen slår til lyd for en planmæssig regulering, administreret af fælles udvalg bestående af repræsentanter for arbejdsgiverne, arbejderne og regeringen. Dette er udtryk for en udpræget mistillid til, at den fri konkurrence automatisk vil kunne klare de nye tilpasningsproblemer.

*

Der er næppe tvivl om, at automatiseringens perspektiver har været en stærkt virkende årsag til amerikansk fagbevægelses ihærdige bestræbelser for at knytte arbejderne fastere til de enkelte virksomheder gennem garanteret årsløn og pensionsordninger. Arbejderne vil i stigende grad blive funktionærer såvel arbejdsmæssigt som i tilknytningsforholdet til virksomheden. Samtidig med at de, der er beskæftiget på de automatiserede virksomheder, vil blive funktionærer dér, vil servicefagene gå ind i en stærk udvikling, men da netop servicefagene er karakteriseret ved at beskæftige meget få egentlige arbejdere og mange funktionærer, vil det føre i retning af en udvidelse af funktionærernes forholdsmæssige betydning i samfundet. Til illustration af dette kan man tage automobilindustrien, som er en af de største industrier, man regner med vil blive helautomatiseret i den nærmeste fremtid. De, der bliver tilbage på selve fremstillingsvirksomheden, vil blive folk i planlægningsafdelingen, mo-

delafdelingen og laboratoriet samt nogle enkelte, der i hvide kitler kan gå rundt og aflæse kontroltavlerne. Servicestationerne udenfor virksomheden vil have til opgave at betjene automobilerne. Folkene disse steder vil stort set også blive funktionærer.

Automatiseringen vil få vidtrækkende følger for behovet for arbejdskraft. Det ufaglærte og lette arbejde vil blive stærkt reduceret, mens kravet om højere kvalifikationer vil stige. Behovet for teknikere og faglærte arbejdere med stor teknisk viden vil stige kraftigt. Dette medfører igen krav om en betydelig udvidelse af undervisningsvæsenet samt om en mere alsidig teknisk-teoretisk undervisning i skolerne.

Hvis automatiseringen ikke skal få social slagside gennem skabelse af massearbejdsløshed, forudsættes der således en stor indsats af arbejdsmarkedets parter og regeringsmyndighederne, ligesom den i det hele taget vil kræve stor smidighed og villighed til at ændre bestående organisationsmæssige rammer. Det vil blive spændende at se, om et privatkapitalistisk konkurrence-samfund som Amerika kan klare denne tilpasning uden planøkonomi.

*

Hvad betyder nu alt dette for Danmark? Først og fremmest vil det være af betydning for os, om amerikanerne — og i nogen grad også englænderne — får klaret deres tilpasningsproblemer uden massearbejdsløshed. Dansk økonomi er — hvad enten man kan lide det eller ej — så følsom over for beskæftigelsesudviklingen i Amerika og England, at en massearbejdsløshed dér vil påvirke vor egen beskæftigelsessituation. Hvis det lykkes amerikanerne at gennemføre tilpasningen uden nedgang i beskæftigelsen, vil det have en stabiliserende virkning på vor egen økonomi. Noget andet er, om en heldig gennemført automatisering af udenlandsk industri vil medføre, at dele af dansk industri bliver konkurreret ud. Heldigvis drejer det sig foreløbig om masseproducerede varer, vi ikke selv fremstiller i nævneværdig grad.

Imidlertid bør vi allerede nu, ligeså målbevidst som amerikanerne tage hele spørgsmålet op til undersøgelse og debat. Der er for mig ingen tvivl om, at dele af vor industri har endog gode muligheder for automatisering, det gælder blandt andet køleindustrien, den elektrotekniske industri og konserverindustrien. Fagbevægelsens gentagne krav om en mere fremsynet industri- og handelspolitik bliver i høj grad forstærket gennem automatiseringsmulighederne, ligesom også behovet for en udvidelse af hjemmemarkedet gennem skabelsen af et fælles nordisk marked aktualiseres. Vi har et bedre grundlag end mange andre lande for at tage fat på de tekniske opgaver, idet vi har forholdsvis flere faguddannede folk end f. eks. Amerika. Dette bør være en opmuntring, ikke en sovepude.

Ivar Nørgaard.

Henning Rasmussen:

Kan ægget lære hønen?

*Henning Rasmussen,
lærer på Esbjerg Højskole,
har været på Fircroft
College, en af Englands
få højskoler. Han fortæller
om englændernes specielle
undervisningsystem —
tutor-systemet, og drøfter
dets fordele og mangler
i forhold til højskolernes
undervisningsmetoder
herhjemme.*

Hvilke tanker gør man sig om arbejdet på en højskole, når man står midt i de spændende eksperimenter, der skal give en ny skole dens særlige facon — dens eget ansigt i undervisningsmæssig henseende? Når dette spørgsmål skal besvares, er det naturligt at undersøge, hvad vi måtte kunne lære af andre landes forsøg i højskoleformen — vi har jo heldigvis ikke patent på den. De følgende synspunkter tager ikke blot sigte på arbejdet på Esbjerg Højskole, men for de flestes vedkommende på højskolen i almindelighed.

Efter et 10 måneders ophold som elev på *Fircroft College* i Birmingham — en »arbejderhøjskole« (high school for working men), startet i 1909 som et forsøg på at omplante den danske folkehøjskole til Storbritannien — er der mange forskelle mellem de to landes højskoler, der slår én.

Først og fremmest naturligvis den, at der ingen højskoletradition er i England, heller ikke blandt landbrugets folk — af egentlige højskoleelever er der ikke 300 årligt i hele landet. Dernæst, at et højskoleophold for vel godt halvdelen af de engelske højskoleelever blot er et nødvendigt led i en opstigning på den sociale rangstige — et sted, hvor man kan erhverve den fornødne faglige viden til at komme på universitet, seminarium, socialrådgiverskole osv. — I ingen af disse to henseender kan man vel ønske, at den danske folkehøjskole skal ligne den engelske. Noget ganske andet er, at man i øvrigt nok kunne ønske betydeligt større muligheder skabt m. h. t. adgang til de forskellige læreanstalter, seminarier etc. for den, der af en eller anden årsag ikke kom ind i den rigtige »strøm« ved delingen i elleve-års alderen i skolen. Men den opgave at imødekomme disse elevers særlige ønsker kan kun i begrænset omfang løses af den danske folkehøjskole, uden at den på ret afgørende måde skifter karakter.

Nej, det er på andre områder, vi eventuelt kunne lære et og andet i Eng-

land. Det gælder især den måde, hvorpå man forsøger at hjælpe den enkelte elev med hans særlige problemer og hans specielle stof — først og fremmest gennem *tutorial*-systemet. Her går hver enkelt elev til »tutorial« hos en »tutor«, d. v. s., at han på et bestemt tidspunkt hver uge går til enetimer hos den af lærerne, der under hensyn til elevens specielle interesser og fag er valgt som hans personlige vejleder. I disse timer diskuteres med eleven de fremskridt, han har gjort i den forgangne uge, og tilrettelægningsen af den kommende tids studier; her diskuterer eleven med sin lærer de spørgsmål inden for hans interessefag, der er for specielle til behandling i gruppen — her kommer eleven også med sine problemer af ikke-undervisningsmæssig art.

*

Savner man ikke en sådan institution på danske højskoler?

Mange vil mene nej og henvise til, at forholdene og tonen på danske højskoler er sådan, at eleverne i ret ubegrænset omfang kan komme til en af lærerne og få al den hjælp, der ønskes. Det skal jeg ikke benægte — men der er også mange, der ikke kommer af sig selv, og som går rundt med en del problemer og uforløste ønsker, indtil man efter en vis tids forløb bliver opmærksom herpå og forsøger på at afbøde den skete skade. Indførelse af disse enetimer behøver jo heller ikke at betyde, at elevernes adgang til at diskutere med lærerne udenfor de egentlige undervisningstimer indskrænkes, selv om behovet herfor nok vil synke. Endelig — og det er det vigtigste — byder den nuværende ordning ikke på en regelmæssig, langsigtet, individuel hjælp til hver enkelt af eleverne, en hjælp, som det er mit absolute indtryk, hver eneste af de højskoleelever, jeg traf på i England, var lykkelig for. Jeg vil endog mene, at der kunne være visse ting der taler for, at en sådan ordning var mere nødvendig her end i England; her tænkes først og fremmest på, at elevmaterialet i England er ret nøje sorteret ud efter en bedømmelse af længere skriftlige opgaver, interviews hos skolelederne osv. og derfor vel også mere ensartet end det danske.

En og anden vil måske mene, at man med en sådan ordning modvirker den oplæring i tolerant samarbejde, som et højskoleophold skulle være. — Tjah, måske kan det virke i den retning. Faren er dog vist ikke så stor — enetimerne kan vel også ofte have den virkning, at eleven lettere og hurtigere bliver i stand til at udfylde sin plads i samvirket med andre.

Systemet har sine farer. Det *kan* være en fare, hvis en elev i for høj grad bindes til en bestemt lærer — ser tingene med *hans* øjne efterhånden — lærer *hans* måde at arbejde på — får *hans* løsninger af problemerne. Lære-

rens ansvar bliver større. Men mon ikke højskolelærerne kan leve op til dette ansvar?

Systemet giver *elev*en de ovennævnte fordele — men det rummer også store fordele for *læreren*. Han kan i den time koncentrere sig udelukkende om denne elevs problemer — hjælpe den lidt tunge med hans vanskeligheder, give den, der møder med lidt bedre forudsætninger, noget at bide skeer med. Læreren har muligheder for at lære den elev, der ellers er tilbageholdende og lidt tavs, meget bedre at kende — til gavn for undervisningen i grupperne.

Ordningen ville samtidig betyde, at man kunne slække lidt på de nogle steder ret strenge krav, der stilles til elevernes timetal, idet man dels bedre kunne få udviklet elevernes evne til selvarbejde, dels havde en bedre mulighed end ellers for (under enetimerne) at kontrollere, om der virkelig blev arbejdet i de timer, der var sat af til selvarbejde.

Kan lærerne overkomme det?

Ja, her kniber det. Det må vist være noget af en betingelse for en succesfuld ordning, at lærerne i noget højere grad frigøres for deres ikke-undervisningsmæssige pligter — uden at jeg derfor vil fritage lærerne for den del af disse, der vender ud mod eleverne. Men det problem kan vel nok løses.

Systemet må imidlertid tilpasses danske forhold. Det må tillempe det øvrige arbejde — det tenderer i England for stærkt imod at hjælpe den fagligt og bogligt dygtige, ham, der kan skrive en god, ugentlig stil, og som ønsker vejledning i at tilegne sig et bestemt stof med videreuddannelse for øje. De danske højskoler, især arbejderhøjskolerne, med deres stærke understregning af vigtigheden af, at eleverne lærer samarbejde, lærer forståelse af hinandens svagheder og stærke sider, vil kunne løse dette problem, så man får udnyttet de fordele, der ligger gemt i denne individuelle behandling af eleverne.

Vort eksempel skabte de eksisterende højskoler i England — derovre udvikledes der noget nyt og værdifuldt, som vi måske kan bruge. Det er slet ikke så usandsynligt, at ægget her kan lære hønen.

Er det ikke værd at undersøge det?

Henning Rasmussen.

Preben Wilmann:

Kulturel søndag

*En stor folkelig
oplysningsindsats har
nylig fejret 25-års
jubilæum: det er i år 25 år
siden Social-Demokraten
udsendte det første
nummer af søndags-
tillægget »Hjemmets
Søndag«. I den anledning
skriver chefredaktør
Preben Wilmann, selv i
en årrække i 30'erne og
40'erne redaktør for
magasinet, om »Hjemmets
Søndag«'s betydning for
forståelsen af den
moderne kunst og den
moderne litteratur.*

I slutningen af 1930 fik Social-Demokraten en ny rotationsmaskine, der var indkøbt som led i et større fremstød. Den kunne i modsætning til den gamle præstere firfarvetryk, og det var bl. a. derfor, den blev anskaffet. Tiden var moden til oprettelse af et søndagstillæg, som kunne tage sig af de underholdende og kunstneriske opgaver, som det kneb med at løse inden for den daglige avis' rammer. Det blev til »Hjemmets Søndag«.

Fra det øjeblik, tanken om et søndagstillæg første gang drøftedes, syntes der at have været enighed om, at det skulle lægges betydeligt højere end ugebladene og holde en folkelig-kulturel linje i de oplysende, litterære og billedkunstneriske bidrag.

Da Social-Demokraten nuværende ansvarhavende chefredaktør, *Peder Tabor*, modtog tilbudet om at blive »Hjemmets Søndag«'s første redaktør, mødte han med meget faste forestillinger om, hvordan en sådan nydannelse inden for den socialdemokratiske presse skulle gribes an. Som redaktør af »Silkeborg Social-Demokrat« havde han haft nær tilknytning til en række af de folkelige forfattere, specielt de jyske, og nu, da han skulle give søndagstillægget ansigt, var han ikke i forfatterenød. I de få år, han redigerede det (1930—34), bragte han bl. a. bidrag af *Johan Skjoldborg*, *Erling Kristensen*, *Johannes V. Jensen*, *Andersen Nexø*, *Bertel Budtz Müller*, *Harry Søiberg*, *Nis Petersen*, *Kræn Bjerger*, *Carl Johansen*, *Jørgen Nielsen* og den dengang endnu ukendte *Knuth Becker*, der skrev sine første fremragende noveller i »Hjemmets Søndag«. Også *Carl Gandrup* og den begavede unge *Mogens Klitgaard* var blandt dem, der

I »Hjemmets Søndag«'s første år var det først og fremmest de to tegnere *Anton Hansen* og *Hans Bendix*, som satte deres præg på bladet. Denne typiske »sociale« tegning af Anton Hansen stammer fra 1934. Den illustrerede en novelle af Børge Poulsen om arbejdsløses hungerdemonstrationer i New York.

Hans Bendix var den forelskede kvindedyrker blandt »Hjemmets Søndag«'s tegnere, som det fremgår af denne dejlige pige, tegnet i 1937 til en fortsat roman af Gerhard Frank: »Et feriebar«.

prægede »Hjemmets Søndag«'s første år, og lidt ældre læsere vil huske oplevelsen af den russiske forfatter *Pantelejmon Romanoff's* blændende novellistiske skildringer af hverdagslivet i den ny Sovjetstat.

Det læserpublikum, »Hjemmets Søndag« fortrinsvis henvendte sig til, havde tidligere kun mødt novellekunst på det plan en gang om året i »Arbejderens Almanak«. Nu kom der hver eneste søndag et blad ind ad døren med levende, alvorlige litterære bidrag, med gennemarbejdede og pålidelige oplysende artikler og med friske og livfulde illustrationer i sort og firfarvetryk af tegnere som *Anton Hansen* og *Hans Bendix*. Fra starten blev det et højt værdsat tilskud til det aktuelle stof i den daglige avis, og ingen kan vist være i tvivl om, at det efterhånden kom til at påvirke sine læsers smag for det lødige.

*

Under senere redaktører af »Hjemmets Søndag« (der slides i øjeblikket på den sjette) er linjen fra de første år blevet fortsat. Nye skribenter og kunstnere blev draget til. Meget få af de danske og store udenlandske forfattere, der i dag har navn, savnes i listen over dem, der har skrevet i »Hjemmets Søndag«. Af de danske kan i forbifarten nævnes *H. C. Branner*, *Leck Fischer*, *Martin A. Hansen*, *Ove Abilågaard*, *Erik Knudsen*, *Tove Ditlevsen*, *Frank Jæger*, *Flemming Bergsøe*, *Hans Bjerregaard*, *Finn Gerdes*, *Per Gudmundsen*, *Harald Herdal*, *Hans Lyngby Jepsen*, *Mogens Linck*, *Julius Bombolt*, *Mogens Lorentzen*, *Jørgen Nash*, *Jonny Rieger*, *Eddie Salicath*, *Jens August Schade*, *Hans Andreasen*, *Hans Severinsen*, *Sonja Hauberg*, *Paul la Cour*, *Morten Nielsen*, *Hans Mølbjerg*, *Cai M. Woel* — og mange, mange flere.

I slutningen af trediverne udsendtes specialnumre for Norge og Sverige med bidrag af en række førende forfattere og kunstnere i de to lande, men derudover har både *Harry Martinson*, *Moa Martinson*, *Ivar Lo-Johanson*, *Eyvind Johnson*, *Friedegaard* og *Moberg* fra Sverige og *Arthur Omre*, *Sandemose*, *Gunnar Reiss Andersen*, *Tarjei Vesaas*, *Øverland* og adskillige andre fra Norge nu og da skrevet indledningsnovellen. I samme forbindelse burde det måske noteres, at læserne lige før krigen blev præsenteret for de store litterære gennembruds-amerikanere *Thomas Wolfe*, *Hemingway*, *Caldwell*, *Steinbeck* og *Faulkner*.

På det populærvidenskabelige område stråler et enkelt navn med særlig glans: *Broby-Johansen*. Han var i mange år en meget produktiv medarbejder og skrev bl. a. i »Hjemmets Søndag« den artikelserie om stilarternes historie, som senere i bogform blev en eventyrlig succes under titlen »Hverdagskunst—Verdenskunst«.

Mange er de kunstnere, som i »Hjemmets Søndag« har fået anledning til at prøve talentet. En af dem, *Sigurd Vasegaard*, er mester for dette træsnit fra 1950 til et digt, »Hyld« af Ove Abildgaard. Det var Vasegaard, som i 1951 illustrerede den nye udgave af digtantologien »Vers og Værktøj«.

Parallelt med bestræbelsen på at indføre bladets læsere i tidens litterære og kulturelle strømninger har der været gjort et arbejde for at gøre dem fortrolige med tidens kunstneriske stil. Det er jo nok muligt, at der af og til er gået noget hastigt frem på dette felt. Men når der i dag i brede lag findes en langt større forståelse for de frie fabulerende udtryksformer, som går under etiketten »moderne kunst«, har »Hjemmets Søndag« formentlig lov til at tilskrive sin bearbejdning af læsernes øjne og farvefølelse noget af æren. Så godt som alle talentfulde folk inden for dansk tegnekunst og adskillige af vore nulevende malere har boltret sig frit og festligt på bladets forsider og inde i spalterne. Hvad har ikke *Svend Johansen, Bendix, Zieler, Elisabeth Karlinsky, Ib Spang Olsen, Marlie Brande, Eiler Krag, Heerup, Løllesgaard* og *Marcel Rasmussen* (for bare at nævne et ganske lille udvalg) tilført bladet af fantasi og farveglæde gennem deres vekselvis muntre, alvorlige, satiriske, lyriske, frække og nænsomt yndefulde tegnekunst. De har slået megen indskrænket og dødssyg trommesalsforlorenhed for panden og åbnet masser af menneskers øjne for ægtheden og livsglæden i deres egen tids kunst.

Når det i dag ikke er ualmindeligt at finde indrammede tegninger fra »Hjemmets Søndag« i unge arbejderhjem, kan det ses som en af virkningerne af den aktive kurs, der blev lagt for bladet, da det begyndte sejladsen for 25 år siden. Der har været en mening med det udover at klare sig i den nøgne konkurrence, og den mening skal blive ved med at være der.

Preben Wilmann.

I 40'erne gav *Mogens Zieler* søndagslæserne de dejligste fantasichok i en række fabulerende midtersider med tekst af Zieler selv. Nedenstående tegning fra 1944 ledsagede en poetisk-satirisk skildring »En dag på Vammø« om tegnerens besøg på en fantasio i Vejle fjord.

Oskar Hansen:

Solhvervets stjerner står tændt

*Solhvervets stjerner står tændt over hverdagens gader,
lyset når ind selv i stuer så triste og kolde,
stjerneglans stråler på muld og på mørke facader,
skinner sin skønhed selv over det grå og det gølge.*

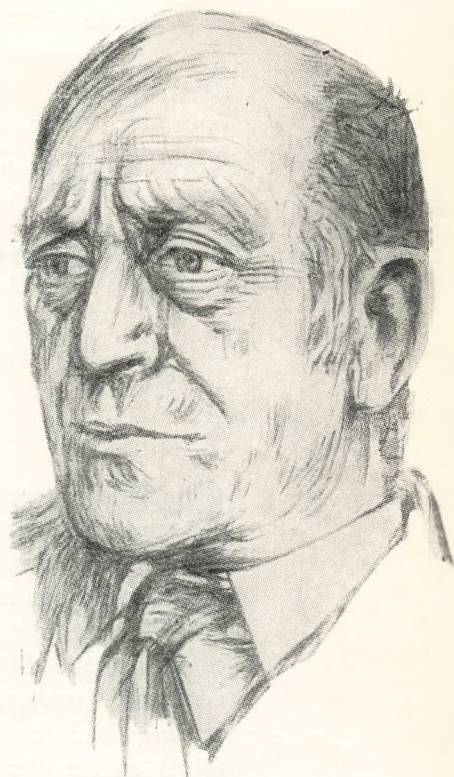
*Stjerneglans ind
i mørke sind
varmer som vår, der strør blomster på vinterens volde.*

*Solhvervets stjerner står tændt på den natlige himmel.
stråler i fjernhed af kloder bag kloder og kloder,
svimlende højt over menneskers myldrende vrimmel,
underligt nær dog som kærtegn og nyn af en moder.*

*Viddernes klang,
stjernernes sang
synger, vi blot er en bølge på evigheds floder.*

*Solhvervets stjerner skal skinne i hverdagens timer,
skinne for folk, hvor de virker og skaber og strider,
være som klokker, der kalder og stormende kimer:
Se, der skal fødes på jorden de tindrende tider!*

*Viddernes bud:
Stjerneglans ud,
ud til hvert sind, om det ler eller smertelig lider.*

✧ Den 23. juli fyldte Oskar Hansen 60 år. Hans sange synges og hans digte læses i dag på vore højskoler ivrigere end noget andet sted. Som en hyldest og tak til Oskar Hansen aftrykker vi her hans solhvervsdigt fra 1949. Den ledsagende tegning er af Hans Løllesgaard.

Ebbe Munk:

Et forsvundet sogn —

De efterkommere af grundtvigianere, der er blevet socialister, er ikke blevet det som en reaktion mod hjemmet, men ud fra det livssyn, som de var vokset op med, siger højskolelærer Ebbe Munk, Esbjerg, i denne artikel, der former sig som en skildring i nutidsbelysning af det folkelige liv i et typisk dansk sogn 80 år tilbage i tiden.

Sognet eksisterer ikke mere, men har forlængst måttet vige pladsen for et andet sogn, som det kun har navn og beliggenhed tilfælles med. Min viden om det skylder jeg to søstre omkring de 80. De to søstre lever stadig midt i hverdagen med håb og bekymringer, der rækker langt ind i fremtiden, og det er måske dybest set årsagen til deres høje alder. Men bedst som talen er om aktuelle ting, kan de komme i en heftig diskussion om, hvilken kjole den yngste havde på til sin konfirmation. Den yngste er nok så påståelig, men afskæres med et: »Nej, Thea, jeg ser den lige så tydeligt for mig«, hvorefter følger en detaljeret beskrivelse både af kjolen og konfirmationen. Og den forbavsede tilhører genkender bag rynkernes og gigtens forklædning to unge piger. Ivrige og lattermilde går de med hinanden om livet mange mil og år borte på broen over åen, der slynger sig om det forsvundne sogn.

Til dette sogn kom de to søstres far for ca. 80 år siden som den første grundtvigske præst. (Nej, kære læser. Dette er ikke en opsats til et kirkeblad. Hvad meningen er, kan jeg bedst komme ind på til slut.) Sognet var som tusind andre. Man levede og døde i sognet, og ind imellem blev der drukket en masse brændevin. Først og fremmest rettede man sig efter skik og brug, der var ubrydelige og tit ubarmhjertige love. Den ny præst, der ellers var en pæn og tillidvækkende mand at se til, krænkede flere af disse love på det groveste. Straks fra den første dag var der således dækket op til præstegårdens folk i spisestuen sammen med familien. Karlene og daglejerne kom ind i deres strømpesokker, inderligt utilpasse ved situationen. De ny forhold blev dog inden længe en selvfølgelig vane. Men omegnens præster og andre honoratiores brød forbindelsen med præstegården. Et sådant bordselskab ville man ikke udsætte sig for.

I kirken blev skik og brug også tilsidesat. Da det rygtedes, at der var kommet en grundtvigsk præst til sognet, kom der trosfæller vandrende helt fra den nærmeste købstad, som lå 2—3 mil borte. Forsinkede og forpustede efter den lange tur kom de strygende ind i kirken, ivrige efter ikke at gå glip af noget. »Her kommer de svansende,« sagde sognets folk, der selv kom pænt og stiltfærdigt ind i kirken, »hvad skal de her? Det er da vor egen kirke.« Det var heller ikke de samme salmer, der blev sunget. Efter grundtvigsk mønster var salmesangen ikke en klagesang, men en lovsang. Og talen fra prædikestolen var også en anden. Efterhånden kom sognets folk til at holde af forandringen, selv om nogle af dem til tider kunne savne de stærke ord om død og synd og soning og Helvedes kryb — sådan rigtig at krympe sig under dommen! En ungkarl, der sommetider tog sig nogle ture, udtrykte det således: »I vor egen kirke er der godt at være. Der er en herlighed. Men når a trænger rigtig til skældud, går a til præsten i Vam.«

Også den ungdomsforening, som blev oprettet i præstegården, stak i øjnene som noget nyt. Der blev læst op, om sommeren blev der leget i haven, der blev danset, og især blev der sunget nye sange, der blev indøvet til klaver. Indtil da havde sognet ikke kendt mange andre sange end salmerne og de drøvelige viser, der lød ved aftenmalkningen, som den om Hjalmar og Hulda. De unge var lykkelige for deres forening, men mange af de ældre søgte at komme den til livs, blandt andet ved at anmelde den for at give adgang for unge uden medlemskort. Ved festerne måtte præstens døtre stå i haven og afvise de venner og veninder, der ikke havde kort, et job der gjorde de unge piger forvirrede og grædefærdige. En af ungdomsveninderne, nu 82, der var blandt de udelukkede, besøgte for nylig søstrene. »Kan du endda forstå vore forældre, Thea,« sagde hun, »at vi måtte stå udenfor den hele nat og se på, I andre dansede.« Hvad der lå bag ved forældrenes modstand er svært at lodde. Det var ikke religiøs forargelse (»missionskhed«). Det var heller ikke alene det, at ungdomsforeningen var noget nyt. Det mest forargelige var nok, at her blandedes gårdmands- og husmandsbørn. Her var der et skel, der ikke taltes om, men som i allerhøjeste grad var en realitet. F. eks. kunne gårdmændene ikke holde liegstouw sammen med husmændene. De to parter havde hver deres liegstouw til jul og fastelavn, og hvornår de nu holdtes — til stor fortrydelse for skolelæreren, der stillede skolestuen til rådighed og derved fik dobbelt besvær. Hvad angik ungdomsforeningen ville det være særlig farligt at lade de unge blande sig. De havde jo ikke så megen forstand endnu. Det kunne risikeres, at døtrene blev væk i en husmandssøn.

De sociale skel var en anstødssten, som præsten nødvendigvis måtte løbe på, thi han havde en tro, der ikke ville vide af standsforskelle, hvilket var i fuld

overensstemmelse med Det Ny Testamente, men ikke med skik og brug i det kristne land. Skellet mellem husmænd og gårdmænd var i øvrigt langt fra det eneste. I en gruppe huse for sig boede herregårdsarbejderne, som blev set ned på af sognets øvrige beboere. De foragtede selv bønderne og havde midt i fattigdommen et vist fanden-i-voldsk væsen, som var meget lidt for det kirkelige. En af dem bar tilnavnet Røde Grundtvig, hvilket viser, at hans religiøse interesser var noget lige så opsigtsvækkende som hans hårfarve. Derimod kom deres koner hos præstekonen, som bød på kaffe, der dengang var noget sjældent og en herlighed. Også nogle af de svenske herregårdsarbejdere kom hos hende. De var analfabeter, og hun førte korrespondancen med hjemlandet for dem. Det kunne vel hænde, at hun ændrede indholdet i de breve, hun skrev for dem — ud fra den urokkelige tro på den gode viljes ret, der har præget så mange grundtvigske kvinder, og som har afstedkommet adskillige forviklinger. Næsten helt på linie med dyrene rangerede korøgterne. Da præsten tog præstegården i besiddelse standsede han op med en forfærdet hovedrysten ved det rum, der var tildelt røgteren. Det var et halvmørkt seletøjsrum, hvor et gammelt trug måtte tjene som sengested. Forholdet blev selvfølgelig straks ændret. Det er værd at holde sig disse sociale skel for øje i en tid hvor der sentimentaliseres så meget over, at maskinerne har knust det gamle landsbysamfund. Der var meget der ikke var bedre værd. Det højt besungne landsbyfællesskab var kun et fællesskab blandt dem, der tilhørte samme sociale lag, og fællesskabet var snævert i mere end een betydning. Det regeredes af snævre love, der som baggrund havde hjemmefødingens mistro overfor og nedvurdering af alt, som var uden sogns og anderledes.

Det var en logisk følge af præstens grundtvigske livssyn, at han måtte støde an mod sognets classeskel og fordomme. Det var et kernepunkt i grundtvigianismen, at det der var »af ånd« kun trivedes i fællesskabet mellem menneskene. Derfor var f. eks. »det levende ord« ensbetydende med det talte ord, der gik direkte fra menneske til menneske i modsætning til bogstavlærdommen. Det fællesskab man søgte var et åbent fællesskab som evangeliets, der ikke kender standsforskelle. En forudsætning herfor var det at alle betragtedes og blev behandlet som ligeværdige. Den »lige værdighed i borg og hytte«, som Grundtvig sang om, var det mål man stiledede imod. En vidtfavnende tillid til menneskenes ligeværdighed blev derfor de første grundtvigianeres kendemærke. Selv om denne tillid til tider kunne grænse til naivitet, har den tilsyneladende haft en meget frugtbar virkning. Jeg ville tro, at det der har betaget de unge, der kom på de grundtvigske højskoler, ikke så meget har været den megen mytologiske tale om Odin og Thor, i hvert fald hørte man dem ikke genopfriske disse materier, når de var vendt hjem. Det, der satte de dybeste spor, har nok

snarere været den atmosfære af tillid og åbenhed de mødte, og som har fremkaldt en tilsvarende åbenhed hos dem selv og givet dem selvtillid og mod på livet. Her ligger måske forbindelsen mellem højskolen og andelsbevægelsen, thi tillid og åbenhed var den nødvendige baggrund for dette imponerende samarbejde. Det er således karakteristisk, at den største vanskelighed der har mødt forsøgene på at eksportere andelsbevægelsen, ligger i at få nedbrudt bøndernes gensidige mistro i de pågældende lande.

De to søstre ville være kede af at se deres sogn så sort afmalet som foran. Sognet var ikke det samme, da præsten rejste, som da han kom (selv om det selvfølgelig ikke udelukkende skyldtes ham), og søstrenes ungdomsvenner, der senere kom til at præge sognet, havde de bedste af de egenskaber, der også var bondens: De var fri for al forlorenhed og havde en meget stor trofasthed mod dem, de een gang havde godtaget.

*

Og nu kan jeg endelig gå over til at besvare spørgsmålet om, hvad hensigten har været med den foregående beretning fra et længst forsvundet sogn. En af arbejderbevægelsens førende mænd udtalte for nogle år siden (desværre unøjagtigt citeret efter hukommelsen), at den danske arbejderbevægelse nok i lige så høj grad var inspireret af Grundtvig, Åkjær og Skjoldborg, som af Karl Marx. Endvidere bemærkes det, at arbejderbevægelsens to skoler ikke kaldes arbejderhøjskoler, men kun højskoler — for at fremhæve slægtskabet med den almindelige højskolebevægelse, som jo er grundtvigsk præget. Med det foregående har jeg prøvet at belyse, hvorvidt og på hvilke punkter et sådant slægtskab er til stede.

Slægtskabet er ikke et søskendskab. Sætningen »på kristent grundlag« findes ikke i programmerne fra arbejderbevægelsens højskoler og vil heller ikke komme til det. Her er der en dybtgående forskel. Derimod er det fællesskab med lige værdighed, som den foran omtalte præst stræbte mod, et andet udtryk for det der er arbejderbevægelsens yderste formål og altid har været det: Frihed, lighed og broderskab, ligesom bestræbelserne for det industrielle demokrati, sådan som de former sig her i landet med kravet om åbenhed og ligestående omgangsformer, er i slægt med de første grundtvigianeres livsindstilling. Et særligt formål med skildringen af det forsvundne sogn var at vise, hvordan den samvittighedsfuldhed, hvormed præsten søgte at realisere sit grundtvigske livssyn, måtte føre til en social indstilling og adfærd, selv om den ikke var politisk formuleret. Det er da også karakteristisk, at de børn og børnebørn af grundtvigianere, som er blevet socialister, ikke er blevet det som en reaktion mod hjemmet, men udfra det livssyn, som de var vokset op med. Dette skal ikke opfattes som et forsøg på at gøre Grundtvig til socialdemokrat.

Han var vel nærmest liberalist. Hvad han ville have været i dag er ikke godt at vide. Og i øvrigt kan der jo blandt mennesker med samme mål herske vild uenighed om midlerne. Den indstilling, at det grundtvigske livssyn må have samfundsmæssige konsekvenser møder man hos nogle af den grundtvigske højskoles mænd, blandt andet hos forstanderen for Askov. Men i den megen tågetale mod velfærdsstaten, der er så almindelig også i højskolekredse for tiden, sporer man mindre af Grundtvig end af den ærkereaktionære Jakob Knudsen og af Kresten Kold, der havde et genialt blik for børn og unge, men hvis horisont ikke rakte langt ud over sognet, og som i alt for høj grad satte sit præg på højskolen. Jeg tror, de gamle grundtvigianere ville have vendt sig i deres grave, hvis de havde kunnet høre den grundtvigske præst, der på et årsmøde for friskolelærere holdt et længere foredrag mod den mere forstående fangebehandling, der har vundet indpas i fængslerne.

Det må forekomme os, at Grundtvig i sin nationalisme havde for lidt blik for de økonomiske interesse modsætninger og den forskel i magt, som lægger sig i vejen for fællesskabet og ligeværdigheden. Men samtidig kan man erfare ved at se mod øst, at ligeværdet ikke uden videre kommer med ophævelsen af de økonomiske klasse modsætninger. Forskelle i magt og position kan stadig give sociale skel. Både i kontorerne mod øst og vest lægges der vægt på at være berettiget til at have det største og fineste skrivebord. Overfor denne hønsegårdsmentalitet kan det nok være værd at holde sig de første grundtvigianeres livsindstilling for øje. Man så dem ikke hovmode sig overfor dem, der rangerede lavere, eller ydmyge sig for dem, der var højere på strå, men de mødte alle med samme ligefremhed. Deres urokkelige tro på menneskers ligeværdighed gjorde dem til personligheder. Lad så være, at hjerteligheden hos nogle af dem kunne grænse til ublufærdighed, og at den rungende højskolelatter af og til kunne lyde maskinagtig.

Ebbe Munk.

Arne Lund:

Samfunds- kontakt

Underdirektør Arne Lund er leder af Arbejdsgiverforeningens nye organ, Afdelingen for Samfundskontakt. Om dette organs arbejdsområde og -opgaver og om den rolle som arbejdsgivernes nyåbnede »højskole«, Egelund ved Fredensborg kommer til at spille deri, skriver Arne Lund i denne artikel.

Det ser ud som en tilfældighed, at indvielsen af den nye arbejderhøjskole i Esbjerg og af arbejdsgivernes kursusejendom Egelund skete samtidig, nemlig i foråret 1955. Men nærmere beset er det ikke nogen tilfældighed, for de opgaver, som de to institutioner har taget op, ligger på samme linie.

Til varetagelsen af deres interesser har arbejdere og arbejdsgivere gennem det sidste par generationer opbygget deres kollektive kamporganisationer. Resultatet er blevet, at der til løsningen af rets- og interessekonflikter mellem parterne er skabt et velordnet rets- og forhandlingsmaskineri. Men medens alt dette har stået på, er der gradvis rykket et interessefællesskab ind i billedet, som organisationerne på begge sider i arbejdsforholdet også må pleje, og Esbjerg Højskole og Egelund er de håndgribelige udtryk for, at organisationerne ønsker at orientere og uddanne deres medlemmer i løsningen af de opgaver, hvor parterne har fælles interesser.

*

Egelund administreres af en ny gren af Arbejdsgiverforeningens virksomhed, der har fået navnet »Afdelingen for Samfundskontakt«. Samfundskontakt lyder ikke særlig mundret, men det siger ved nærmere eftertanke alligevel en del om hvorfor og hvordan.

Både som ledere af vore arbejdspladser og som samfundsgruppe har arbejdsgiverne et betydeligt kontaktproblem. Den moderne arbejdsgiver kan ikke lede sin arbejdsplads ud fra et »vi-alene-videt« synspunkt, og som gruppe kan arbejdsgiverne ikke føre deres lønpolitik uden kontakt med de andre samfundsgrupper, som er berørt af denne lønpolitik. Eller for at sige det på en anden måde: Uden at vise åbenhed over for de andre samfundsgrupper — det være sig på arbejdspladsen eller i samfundet som helhed — om baggrunden for de dispositioner, som arbejdsgiverne træffer, vil de ikke kunne løse deres opgaver

som ledere af de mange små og store produktionssamfund, hvoraf dansk erhvervsliv består, lige så lidt som de vil kunne vinde forståelse for den lønpolitik, de fører i deres organisationer.

Arbejdsgiverne må altså arbejde i kontakt med funktionærer og arbejdere i deres virksomheder, og deres organisationer må have kontakt med det øvrige samfund. Udover som hidtil at varetage arbejdsgivernes kollektive interesser ved løsningen af rets- og interessekonflikterne på arbejdsmarkedet vil Dansk Arbejdsgiverforening med sin nye kontaktvirksomhed række sine medlemmer, arbejdsgiverne enkeltvis og de forskellige branchers organisationer, en hjælpende hånd ved løsningen af deres kontaktproblemer.

Dette kan gøres gennem en udvidet publikations- og foredragsvirksomhed fra Arbejdsgiverforeningen ud i dens mange organisationer, og det kan gøres gennem nærmere kontakt med dagspressen og andre kanaler, der fører ud til den offentlige mening. Men det kan også gøres ved, at arbejdsgiverne i lighed med, hvad arbejderne gennem mange år har gjort, samles til kurser og møder på deres egen »højskole«, hvor de fjernt fra virksomhedernes direktionskontorer eller fra organisationernes forhandlingslokaler, hvor meget af det traditionelle konfliktstof stadig hænger i atmosfæren, kan drøfte deres problemer og høre, hvordan andre samfundsgruppers repræsentanter ser på disse problemer. Det er med dette formål, Arbejdsgiverforeningen har anskaffet Egelund og indrettet det til Arbejdsgiverforeningens »kontaktejendom«.

★

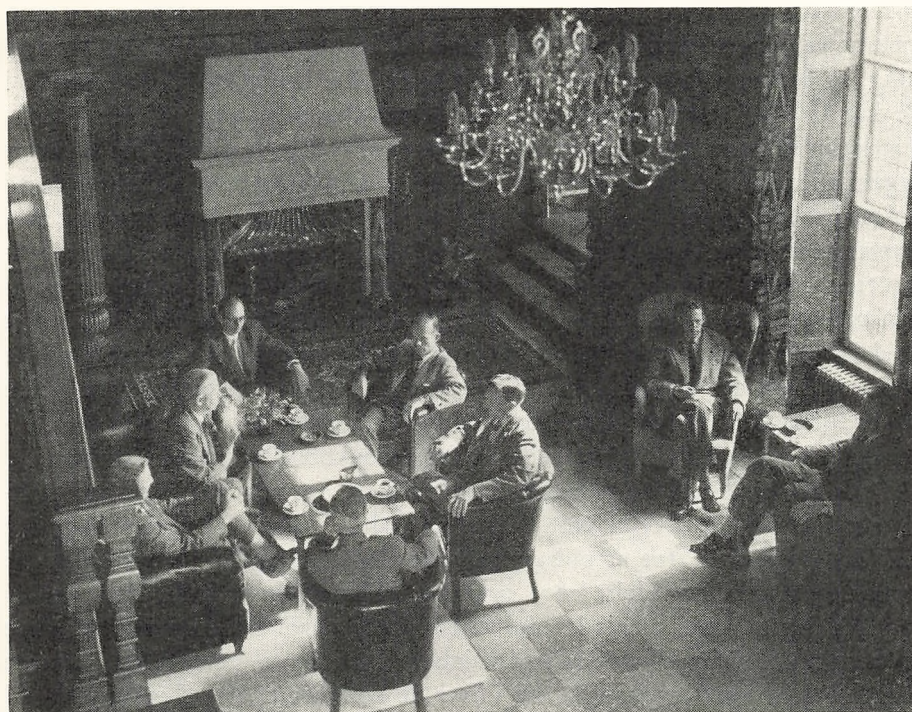
Nu kunne jeg på dette sted gøre et forsøg på at udrede den historiske udvikling, der har ført frem til den situation, vi står i i dag, og hvor samarbejdslinien eller kontaktlinien er blevet tidens løsen, men det har jeg allerede gjort i en pjece under titlen: »Arbejdsgiveren før og nu«, som jeg henviser interesserede til at læse. Jeg skal derfor nøjes med kort at fortælle, hvordan der arbejdes på Egelund, for derigennem at give et indtryk af, hvad det er vi stiler imod i oplysningsarbejdet for arbejdsgiverne.

Vi kører for tiden 3 kursus- og møderækker på Egelund. For det første såkaldte organisationskurser beregnet på de mange arbejdsgivere, der deltager i organisationsarbejdet, og disses organisationers embedsmænd. For det andet såkaldte samarbejdskurser, der er beregnet på arbejdsgiverne og deres nærmeste medarbejdere i deres egenskab af ledere af arbejdspladserne. For det tredje såkaldte kontaktmøder, der er beregnet på uformelle sammenkomster mellem repræsentanter for arbejdsgivere på den ene side og repræsentanter for andre samfundsgrupper på den anden side.

På organisationskurserne behandler vi arbejdsmarkedets problemer under

den fælles synsvinkel, at den politik, der føres på arbejdsmarkedet, bør have en produktivitsfremmende karakter. Vi behandler spørgsmål om sammenhængen mellem løn, produktivitet og priser, spørgsmålet om samordningen af lønpolitikken og den økonomiske politik, der føres af folketing, regering og nationalbank. Endvidere behandler vi de produktivitsfremmende lønsystemer i virksomhederne og anvendelsen af arbejds- og tidsstudier som grundlag for disse, sammenhængen mellem de enkelte virksomheders lønsystemer og overenskomsterne, spørgsmålet om fuld beskæftigelse og de krav, som opretholdelsen af fuld beskæftigelse stiller med hensyn til arbejdsmarkedets struktur, herunder den faglige og stedlige bevægelighed og arbejdskraftens uddannelse. Og sidst, men ikke mindst, behandler vi alle de spørgsmål, der vedrører samarbejdet mellem arbejdsgivere, arbejdsledere og arbejdere i den enkelte virksomhed, i hvilken forbindelse vi hører, hvordan repræsentanter for arbejderne og for arbejdslederne ser på samarbejdet.

På samarbejdskurserne behandler vi alle de menneskelige sider af arbejds-

Egelund er oprindelig et lille slot bygget i 1915-17. Arbejdsgiverne købte det af arveprins Knud og har naturligvis moderniseret og nyindrettet det efter ejendommens nye formål. Husets oprindelige stil er dog delvis bevaret som i den særdeles herskabelige hall.

givers funktioner som principaler. Vi diskuterer således samarbejdstanken og dens opståen, samarbejdsudvalgene og mulighederne for deres aktivisering, anvendelsen af åbenhedsprincippet i samarbejdet, herunder spørgsmål i forbindelse med fremlæggelse af regnskaber og firmaproblemer for medarbejderne, endvidere klimaet på arbejdspladsen, det daglige samarbejde, arbejdsledernes og tillidsmændenes stilling i det daglige samarbejde, problemerne omkring anvendelse af arbejds- og tidsstudier og mulighederne for i det hele taget at gøre vore lønsystemer mere produktivitetsfremmende.

Arbejdsformen for disse kurser er den samme, som anvendes på Esbjerg Højskole. Kursusdeltagerne aktiviseres gennem paneldiskussioner, gruppediskussioner og summemøder, og der anvendes film, billedbånd, plancher og andre visuelle hjælpemidler i undervisningen. Det afgørende er ikke, hvad tilkaldte foredragsholdere og diskussionsindledere kan præstere; det afgørende er, at kursusdeltagerne selv arbejder med spørgsmålene, og at de i dette arbejde opnår en indbyrdes kontakt, der giver dem impulser, som de kan bringe med hjem i deres daglige arbejde.

Kontaktmøderne er hverken forhandlingsmøder eller konferencer i nærværelse af pressen. Deltagerne skal kunne tænke højt for deres personlige regning, og de kan ikke senere ved forhandlinger blive hængt op på de udtalelser, de har fremsat under diskussionen. Kontaktmøder har været afholdt mellem Arbejdsgiverforeningens ledelse og repræsentanter fra de forskellige erhvervsorganisationer, med repræsentanter fra ledelsen af De samvirkende Fagforbund og med repræsentanter fra dagspressen, og der planlægges kontaktmøder med repræsentanter fra arbejdslederne, fra de politiske partier og med repræsentanter fra folkeskolen og de højere undervisningsanstalter. Arbejdsgiverne har den opfattelse, at der til skabelsen af et produktivitetsfremmende klima i vort land hører en større respekt hos andre samfundsgrupper for det initiativ, der bærer produktionen oppe i vore virksomheder, men vi erkender også, at en større forståelse hos arbejdsgiverne af, hvorledes andre samfundsgrupper tænker og føler, kan virke befrugtende på det produktionsfremmende initiativ.

En fjerde række af kurser indgår i vore planer, og vi håber, at de kan realiseres om et års tid. Det er vort håb, at vi ved at præsentere Egelund og den idé, der ligger bag, for arbejdsgiverne kan skabe grundlag for videregående kurser i virksomhedsledelse med egentlig uddannende formål. Den dag vi kan åbne vort første kursus i virksomhedsledelse, hvor både de menneskelige og merkantile sider af virksomhedsledelsen tages op til behandling, og som søges af den yngre generation, der bliver de kommende års arbejdsgivere, vil vi være nået et betydeligt skridt videre i retning af det mål, vi har sat os.

Arne Lund.

Robert Pedersen:

Et kursus- eksperiment

I den forgangne sommer realiserede Roskilde Højskole et længe næret ønske: skolen indbød til et ugekursus alene med aktuel international politik på programmet. Robert Pedersen var kursusleder, og her skriver han om ugens forløb og om de ideer den gav til kommende kursus af lignende art.

Hvorfor er der ikke blevet agiteret noget mere for dette kursus, — jeg er sikker på, at mange flere gerne ville have deltaget. Det var et spørgsmål, som flere af deltagerne på Roskilde Højskoles udenrigspolitiske kursus 28/8—3/9 stillede, da det sluttede, og det afslører på en gang de vanskeligheder, som vi havde med at få fat i alle de folk, som kurset var arrangeret for, og desuden vore to højskolars problem i dag: at få kontakt med alle dele af den danske arbejderbevægelse.

Er det ubeskedent at fastslå det udenrigspolitiske kursus som en succes, der bør gentages? Først og fremmest fordi vore tillidsmænd på arbejdspladserne i stigende grad bliver stillet over for spørgsmål af udenrigspolitisk karakter. Dertil kommer, at vi ved et kursus af denne art har mulighed for at få kontakt med kredse uden for arbejderbevægelsen. De 65 deltagere, som tilbragte en uge sammen for at fordybe sig i internationale problemer, kom fra forskellige dele af arbejderbevægelsen som AIC, partiet, AOF og DSU, og hertil kom tre officerer fra de tre værn (et behageligt bekendtskab), deltagere fra A-pagtsammenslutningen, fra Civilforsvaret, fra Genève-skolen og Mellempfolkeligt Samvirke. Emnelisten for foredragene spændte lige fra pressens udenrigspolitiske orientering og fredsforeningernes arbejde over internationale økonomiske problemer til kolonipolitik og den aktuelle udenrigspolitiske situation.

Thorkil Kristensen og H. C. Hansen tog sikre stik som de indledere, der fænge forsamlingen mest, den førstnævnte, fordi han — udover en blændende indledning — i debatten gik ind på en meget åbenhjertig redegørelse for sit eget partis og Socialdemokratiets indstilling til de store udenrigspolitiske problemer; H. C. fordi man af hans friske facon stadig mindes om den blå bluse og mandolinen bag den udenrigs- og statsministerielle facade. Men ikke nok dermed, han indbød til — og fik — en virkelig åben debat om alle de ting, der trykker i diskussionerne på arbejdspladsen og i foreningerne. Det var også

glædeligt, at ikke alene de nævnte, men også *J. O. Krag*, der diskuterede de internationale økonomiske problemer med redaktør *H. Martinsen*, med virkelig interesse gik op i den efterfølgende diskussion og svarede på en sådan måde på de stillede spørgsmål, at deltagerne *ikke* følte, at de havde fået den bekendte »sludder for en sladder«. Rundbordsdiskussionen om fredsforeningerne bekræftede afgjort vores forudfattede mening om den kommunistiske indflydelse på de såkaldte fredskongresser, og organisationsfolkene tog sig til hovedet over disse kongressers tilfældige opbygning, der giver de »partitro« meget let spil. Redaktør *Arild Hvidtfeldt* tog sig af emnet »Er vores udenrigspolitiske orientering tilfredsstillende?«, hvilket han bekræftede, dog uden at det lykkedes ham at overbevise forsamlingen derom. Om aftenen var der bl. a. en debat om militæret, hvor der blev krydset nogle klinger, ikke mindst mellem folketingsmand *Sv. Horn* og indlederen, oberstløjtnant *Engell*, og en debat om USA med KB som indleder. — Gruppearbejdet var lagt i hænderne på redaktør *Hvidtfeldt*, stud. mag. *Ib Juul*, fængselslærer *Steen Sillemann* samt undertegnede. De tre gæsteledere kan kun roses for den måde, hvorpå de indførte deltagerne i *Europaproblemer*, *Kolonierne i støbeskeen* og *Efter Genève*, som var titlerne på deres kredse, medens jeg selv tog mig af *Ruslands Udenrigspolitik*.

Det var overraskende at konstatere, at deltagerne væsentligst stillede konkrete spørgsmål til emnerne fremfor at teoretisere over, »hvad der ville være sket, hvis vi ikke havde tilsluttet os A-pagten osv.« Der er behov for kursus af denne art, men man bør måske ændre formen til næste år ved at tage deltagere med fra endnu flere kredse uden for arbejderbevægelsen, og måske engang i fremtiden kan vi lave kurset på engelsk med deltagere fra andre europæiske lande.

Robert Pedersen.

Holger Kristiansen:

Er bøgerne for svære at læse

*Hvis vi vil gøre os noget
håb om, at vore oplys-
ningsskrifter skal blive
læst, må de skrives, så
at almindelige mennesker
kan forstå dem uden at
skulle have en fremmed-
ordbog ved hånden, siger
Holger Kristiansen i denne
artikel, bl. a. under hen-
visning til en norsk under-
søgelse, der viser hvor
ofte selv læsevante menne-
sker kun forstår det de
læser halvt eller mindre.*

Gør man sig håb om at få succes med et folkeoplysningsarbejde er en af de vigtigste faktorer at skabe interesse, — at gøre klart for folk, at de har en række udækkede behov. Og når man har fået folk til at melde sig til en studiekreds f. eks., består opgaven i at fastholde og yderligere forhøje interessen for det stof, der skal gennemarbejdes. Oftest står og falder en studiekreds med lederen, men også bogmaterialets beskaffenhed er vigtigt.

Med regelmæssige mellemrum får vi at vide, at det står meget sløjt til med ungdommens præstationer i dansk og regning. Om det er kundskaberne eller evnerne præciseres ikke nøjere, og læsefærdigheden kunne tyde på at være stor, når man betragter det store bogsalg, de stadig stigende biblioteksudlån, avisernes almindelige udbredelse og ikke mindst ugebladenes kæmpeoplæg. Læremestrenes beklagelser har vel navnlig sigte mod lærlingenes retskrivning, men en betingelse for at kunne skrive korrekt er at kunne læse korrekt.

Intet ligger mig fjernere end at ville anbefale den kulørte presse, endsige tage den i forsvar. Derimod vil jeg gerne forsvare de mennesker, der søger dækning for deres litterære behov gennem disse vulgære, idéforladte og virkelighedsfjerne spekulationsorganer. Den almindelige golde forargelse over folks mangel på interesse for lødige og værdifulde litterære eller fagligt betonedede frembringelser, kan jeg ikke deltage i. Denne tagen anstød er jo slet og ret en frigørelse fra et besværligt problem. Hvad er grunden til, at så mange mennesker lader sig nøje med den uhyre vitaminfattige kost, som ugeblade, kulørte seriehefter og Morten Korch-genren byder på? Ja, årsagerne er sikkert mange, men her skal kun berøres en enkelt af dem, en der i sig selv er mangesidig, nemlig vor evne til at forstå det skrevne ord, — nogle af læsningens problemer.

*

Rent teknisk kan alle danske, som har gået i skole, læse; men hvordan står det til med forståelsen af det læste? Mon det er så mærkeligt eller unaturligt, at den store efterspørgsel af læsestof ligger, hvor der bydes på en letforståelig handling, og meget ofte en handling, der spekulerer i gennemsnitsmenneskets ønskedrømme? At der i et sådant stof findes nogle dyrt udseende og helt uforståelige fremmedord, virker måske som et krydderi. De kan i alle tilfælde ikke genere læseren, idet der kun er en handling at tage vare på.

Stort set skulle den tekniske side af læsningen være i orden. Hvad forhindrer da forståelse af og interesse for læsestof, som stiller krav ud over det handlingsmæssige? Efter min opfattelse er det den uoverskuelige mængde af nye ord og begreber, der alt for voldsomt gør krav på at blive forstået. Vel er vore grundbøger populariserede; men ikke tilstrækkeligt.

I hovedtrækkene bygger disse betragtninger på selvoplevelser og selviagttagelser, og derfor er det rart at kunne underbygge dem med et mere udførligt og sagligt forsvarligt arbejde. Det er lykkedes mig at finde et sådant af den norske filolog *Katrine Simonsen*. Hun har kaldt sin undersøgelse »Om læreboksvokabularet i den høgere skole« og givet den undertitlen »Hvordan eleverne tilegner sig det«. Undersøgelsen har alene omfattet elever i realskole og gymnasium med det formål at konstatere elevernes ordforråd og deres evne til at redegøre for det enkelte ords betydning. Og ordene var alle hentet fra lærebøger på eksamensskolens første trin. 250 elever fra 1. realklasse til 3. gymnasieklasse deltog i prøven, og som udtryk for, hvor dårligt det stod til skal nævnes nogle enkelte eksempler:

Kultur og *fanatiker* kunne 9 pct. gøre rede for; *nidkær*: 16 pct.; *revolution*, *kollektiv* og *kløgt*: 21 pct.; *aristokrati*: 23 pct.; *sagtmodig* og *fribåren*: 25 pct.; *arbejdsløshed* og *organisation*: 26 pct.

Og nogle få morsomme definitioner af ord: *orientaler*: en som taler og orienterer folk; *patriark*: huset til en patricier; *profeti*: en profets arbejde; *tyran*: manden som slås med tyren; *vanstyre*: det styre, som i Athen stod i spidsen for vandvæsenet.

De udspurgte var udelukkende velbegavede elever, der svarer til eleverne fra 4. mellem og til 3. gymnasieklasse hos os. Hvad så med alle andre i samme aldersklasse, og hvad med de ældre årgange, som ikke har gjort nævneværdigt for at udvikle læsefærdigheden, der blev erhvervet i skoletiden?

*

Interessen for samfundslivets problemer er for ringe. Den bør være større! Forargelse løser som før nævnt ikke vanskelighederne. Der må søges nye veje, sammen med dem vi allerede benytter. Vi må gøre noget mere for at fastholde folk, når vi har fået fat i dem. Og der må gøres noget for, at det stadig stigen-

Der er steder, hvor litteraturen må »bringes ud« til læserne ikke blot i overført betydning, men også i bogstavelig forstand: Svendborg by- og amtsbibliotek laster jævnlig en bogbåd, som bringer bøger ud til de mange småøer i det fynske øhav.

de antal hjem, der får boghylden fyldt op med de tre meter bøger også arbejder med det stof, som findes i bøgerne. Men så må der først og fremmest gøres noget mere ud af det grundbogsmateriale, der fremstilles for studier i fritiden. Læseren har kun en begrænset mængde tid, og desuden er det helt nyt stof for hovedparten, som melder sig til en studiekreds.

Fra studiekredse har jeg høstet den i dette forhold betydningsfulde erfaring, at langt de fleste kan frigøre sig til at deltage i en problemdebat, når bare spørgsmålene er anskueliggjorte. For mig at se består opgaven derfor i at fremstille samfundslivets forskellige sider så levende og interessant i skriftlig form, at det virker tiltrækkende og overkommeligt.

AOF har udført et stort og fortjenstfuldt stykke arbejde for at skaffe grundbogsmateriale til veje. For så godt som alle samfundslivets områder findes der grundbøger med specielt udarbejdede studievejledninger. Som et ekstra plus kan nævnes de bøger, der i marginen har en »spiseseddel«. For den uøvede er det en stor hjælp på denne måde at få et afsnits indhold nærmere præciseret, og det er en lettelse, når stoffet skal samles. Også diskussionsgrundlagene fortjener at nævnes. Mon ikke man var inde på det rigtige med hensyn til formatet med disse hefter?

Det nye jeg gerne vil lægge et godt ord ind for er simpelthen en forenkling af sproget med en tilrettelagt jævnt stigende sværhedsgrad ved indførelse af nye begreber og ord med passende mellemrum. Enten det drejer sig om børn eller voksne er der grænser for, hvad der kan fordøjes af nyt. I sprogunder-

visningen er det en selvfølge at begrænse antallet af nye gloser, og efterhånden er også læsebogsforfatterne begyndt at tage særlige hensyn i denne retning. De nyeste læsebogssystemer arbejder efter opskriften: et nyt ord for hver 40 kendte. Om det skal være normen for grundbøger til studiekredse ved jeg naturligvis ikke; men princippet er uden tvivl rigtigt, også når talen er om den voksne læser.

For den mindre øvede læser vil det være en meget stor lettelse at blive præ-senteret for en bog, som kan læses uden uafbrudte standsninger med opslag i fremmedordbog og leksikon, der igen kræver nye opslag. Ophobninger af nye ord og begreber skræmmer mange bort fra et fritidsstudium. Ved at sprede det nye over et større område og vel mest formålstjenligt med passende mellemrum vil det i de fleste tilfælde kunne forstås, fordi de kendte ord vil indeholde forklaringen.

Men ikke alene for den uøvede læser vil det være et plus. Også den øvede læser, som skal til at sætte sig ind i et helt nyt fagsprog, har god brug for, at der vises dette hensyn. Det er ikke bøger for dårligt begavede der efterlyses, men bøger for os allesammen, og derfor skal de skrives, så vi allesammen kan benytte dem uden at have særlige forudsætninger.

Holger Kristiansen.

Vi har læst...

BYGNINGEN TIL SYN OG SKØN

Oluf Bertolt, Ernst Christiansen og Poul Hansen: En bygning vi rejser.

I-III ill. Fremad 1954-55. 800 s.
kr. 78,00.

I en publikation som »Arbejderhøjskolen« ville det vel forekomme som en bevidst udeladelse, om ikke det store trebinds værk »En bygning vi rejser« blev omtalt. Det hører ubestrideligt til det svundne års mest bemærkelsesværdige frembringelser. De to afsluttende bind udkom i marts i år, og det kan ikke siges, fødslen foregik i dølgsmål, idet værket i den forløbne tid har været genstand for udførlig omtale både i dagspresse og fagpresse. Mens på den ene side organer til højre og venstre for Socialdemokratiet har affærdiget hele arbejdet som overfladisk historieskrivning, socialdemokratisk skønmaleri, ensidigt agitatorisk, beregnet til indre brug o. s. v., har andre, mere samvittighedsfulde anmeldere, fra højst forskellige lejre, givet værket en bedømmelse, der røber samme vilje til saglighed, som dets forfattere har haft. Da »Arbejderhøjskolen« desværre ikke kan ofre plads til en udførlig omtale, skal her kun gengives nogle udtalelser, som i deres kortshed bidrager til en karakteristik:

M. K. i Jydske Tidende: »En bygning vi rejser« er blevet et standardværk. Fremstillingen er saglig og rolig. Vel vil der herske uoverensstemmelser om adskillige synspunkter, der gøres gældende, men der vil bortset herfra kunne hentes mange oplysninger for politisk og historisk interesserede læsere i dette værk.

N. P. J. i Radikale Venstres provins-

presse: . . . Bogen er vel værd at læse, også udenfor partifællernes kreds. Fremstillingen er for så vidt ganske ærlig, som den ikke lægger skjul på indre partibrydninger, midlertidig tilbagegang, valgnederlag og andre vanskeligheder. Vi får her et indblik i livet bag partiets officielle facade.

A. L. i Kristeligt Dagblad: Der er megen spænding i dette drama — skildret subjektivt, som et nutidsdrama må skildres — men der er også så megen saglig og objektiv oplysning, at bogen vil være anvendelig som politisk håndbog ikke blot for socialdemokrater, men også for politiske modstandere og for den politisk indifferente, men historisk interesserede læser.

Oskar Hansen i »Stof og Saks«: »Nu er værket der altså — færdigt. Og de lidt sure miner, man med rette havde for den sene fremkomst, svinder bort i glæden over resultatet. Det er et værk, vi kan være bekendt. Et vældigt stof om arbejderbevægelsens march er lagt frem på en måde, der gør det klart og levende . . . Et stort værk, der vil stå ved siden af Borgbjergs og C. E. Jensens »Socialdemokratiets Århundrede« fra 1904.

P. M. i Dagens Nyheder: . . . Socialdemokratiet er blevet en så betydelig faktor i vort samfunds økonomiske, politiske og sociale historie, at dets historie er af al-

mindelig interesse, langt uden for dets egne kredse, selv om disse er store nok til at sikre værket en bred afsætning. Det kan derfor kun påskønnes, at forlaget »Fremad« har påtaget sig opgaven at udsende dette trebindsværk — et digert og grunddigt værk . . .

Historikeren Jørgen Hatting citerede i et radioforedrag om værket, den vending fra dets forord, at »det har været vor hensigt at tegne et billede af begivenhederne, hvor fordelingen af lys og skygge kun har til formål at give billedet liv og sandhed« og tilføjede: »Har forfatterne nu nået det mål, de her har sat sig? Stort set må man sige ja«. ekl.

MIDT I ATOMALDEREN

Sven Werner: Vort nye verdensbillede. (Statsradiofoniens grundbøger) Fremad 1955. 152 s. kr. 3,25.

»Den naturvidenskabelige tænkning er kommet ind i vor tilværelse, og vil blive der, og ved at lade den indtage sin plads i kommende slægters opdragelse, uddannelse og oplysning, kan vejen banes både for en dybere forståelse af, hvad naturvidenskaberne kan udrette, og for en fremtid, hvor vældige naturkræfter tæmmede tjener hele menneskeheds vel«. Med disse ord slutter professor Werner den lille bog, som han på Statsradiofoniens opfordring har skrevet som grundlag og støtte for en udsendelsesrække i indeværende vinter. AOF ydede et beskedent bidrag til denne oplysning ved for 2—3 år siden at udsende Sv. Werners noget større og lidt anderledes anlagte »Vejen til atomalderen«. Vi kan kun så indtrængende som muligt anbefale alle at læse begge bøger. De er nu de populære standardværker i emnet.

Med beundringsværdig knaphed og klarhed gør forfatteren i den lille radiobog rede for den udvikling vore forestillinger har gennemløbet under indflydelse af grækere

og arabere, af en kirke, der bekæmpede al fri forskning, fængslede Galilei og brændte Giordano Bruno. Sv. Werner fremhæver det store gennembrud for vor erkendelse, som fulgte af Galileis, Bacons, Huygens, Newtons, Ole Rømers eksperimenter og opdagelser omkr. 1600, mens den højtsungne humanistiske og kunstneriske »renæssance« efter hans opfattelse snarere pegede tilbage end fremad. På denne baggrund optrækker han hovedlinjerne i den klassiske fysiks verdensbillede, som vi levede på, indtil det blev omstyrtet af de epokegørende teorier og opdagelser, der i vor tid er blevet fremsat eller gjort af forskere som Curie, Einstein, Rutherford, Planck o. fl.

De har totalt ændret vort billede af tid og rum, af stoffets og energiens natur og trukket nye perspektiver op fra det mindste til det største, fra atomet til mælkevejens fjerneste galakser. »Menneskenes plads« skriver Sv. Werner »er ikke mere i verdens centrum, således som man jo troede det gennem årtusinder«. . . . »Det moderne menneske må tilstræbe en sammensmeltning af oldtidens kulturværdier med de ikke ubetydelige kulturværdier, som naturvidenskaben indeholder«.

Overfor de åndsformørkende mysticistiske strømninger, der som led i det umiskendelige reaktionære fremstød, der har præget efterkrigstiden, særlig synes at have udvalgt sig arbejderklassen som missionsfelt, ville det være i høj grad ønskeligt om oplysningsarbejdet — ved siden af de mange andre emner, der trænger sig på — ville tage de emner op, som er populariseret bl. a. i prof. Werners her nævnte bøger. Det var beskæmmende, at en påtænkt gruppe på AOF's studielederkursus i sommer, som skulle have udrustet en del medarbejdere til fremme af studiet af naturfagene og den revolution, vi står midt i, måtte aflyses på grund af manglende tilslutning.

O. B.

EFTERLYSNING

Preben Wilmann (red.): PH i flere belysninger. Stig Vendelkær 1955. 96 s., kr. 15,00.

Med PH's 60 års dag som ydre foranledning har *Preben Wilmann* redigeret en artikelsamling om PH i mange belysninger. Der er artikler om hans forhold til arkitekturen (*Bent Salicath*), opdragelsen (*Kragh-Müller*), sex (*Sten Hegeler*), kunsten (*Ib Spang Olsen*), demokratiet (*Erik Seidenfaden*), revyen (*Svend Erichsen*), udrensningen (*Chr. Torpe*), radioen (*Leif Blædel*) m. m.

Man har villet undgå hyldestbogen i den traditionelle fødselsdagsstil og mere i PH's ånd lave en studiebog i hans meninger. Det er i ret høj grad lykkedes. Blandt de bedste indlæg i så henseende er Seidenfadens, der bl. a. tager fat på PH's menneskesyn og herunder på forholdet mellem kultur og natur i hans betragtninger over menneskenes adfærd. Også Sv. Erichsens artikel om revymanden PH er vægtig, og den rejser endnu engang det spørgsmål: hvorfor er der trods alt ikke kommet mere ud af PH's arbejde for at bruge revyen i kulturkampen? Hvorfor har ikke enten arbejderbevægelsen eller radioen i højere grad ladet ham i revyens form sige de sandheder, som private direktører kun i begrænset omfang turde lade ham rive det betalende »parket« i næsen? Også mange andre af artiklerne er overordentlig læseværdige, kun enkelte svage — deriblandt desværre artiklen om sex, hvor netop PH har sat en ikke ringe del af sit skyts ind.

Forhåbentlig uden at fornærme bidragyderne for meget må det siges, at det, der læses med størst interesse og optagethed, er PH-citaterne, når de ikke blot kommer i småbidder, som mange steder i bogen, men virkelig når at give udtryk for en sammenhæng som f. eks. i artiklerne om udrensningen og kunsten. Man lægger derfor bogen fra sig med en meget stærk

trang til at understrege Spang Olsens beklagelse af, at PH's egen bog om tiden og det moderne menneske endnu ikke er kommet. Langt mindre ånder end PH udsender hvert øjeblik mere eller mindre tilfældigt sammenskrabede kronikker o. l. i bogform. Hvornår tager PH sig sammen til at samle en række centrale artikler, der netop ikke behøver at få det tilfældiges præg, fordi han — som flere af bidragyderne fastslår — er specialist i overblik og konsekvens.

Bogen om PH er blevet langt bedre end fødselsdagsbøger plejer at blive. Men lad dens største fortjeneste blive at give stødet til den artikelsamling af PH, som vi savner i oplysningsarbejdet og som vil blive den rigtige studiebog — til debat, til tilslutning og til modsigelse.

KBA.

DE GLEMTE FORSKELLE

Poul Meyer: Nordisk statsstyre. Nyt Nordisk Forlag 1955. 158 s., kr. 11,75.

I den almindelige skandinaviske forbrødrings ånd er det blevet en lykkelig vane altid at fremhæve lighederne og slægtskabet mellem de nordiske lande, ikke mindst når udlændinge skal oplyses om vore samfundsforhold. Denne solidaritet skubber imidlertid ofte forskellene landene imellem i baggrunden og gør slutbilledet mere ensartet og nuanceløst end det i virkeligheden er. Derfor er der meget nyt — og overraskende nyt også for en nordbo — at hente i *Poul Meyers* lille populære bog. Den handler om de glemte forskelle mellem folkestyrets former i Norge, Sverige og Danmark. Ideologisk er det ganske vist berettiget at snakke om et nordisk folkestyre som en enhed, men det bør ikke glemmes, at der er store principielle forskydninger fra land til land i den måde, hvorpå de demokratiske ideer praktiseres, forskydninger, der er af betydning for den enkelte borger i de respektive lande. Hvem

tænker f. eks. på at det svenske tokammersystem er karakteristisk ved, at medlemmerne til 1. kammer vælges af valgforsamlinger, der udpeges af kommunale organer? Eller at et lovforslag behandles samtidig i den svenske rigsdags to kamre? Og mon det er almindeligt kendt, at det norske stortings medlemmer vælges under eet af samme vælgerkorps, og at det er det nyvalgte storting selv, der deler sig i to kamre, odelstinget og lagtinget? Vil det ikke også være nyt for de fleste, at der i Sverige kan lovgives udenom den folkevalgte forsamling? Eller at folkerepræsentationen i Sverige ikke som i Norge og Danmark kan fælde en regering ved et mistillidsvotum, men må gå andre og mere indirekte veje? Dr. Meyers redegørelse for disse og lignende nationale særheder har naturligvis en oplysende værdi i sig selv, men den giver ham også anledning til at belyse en række grundlæggende demokratiske og statsretslige forhold som menneskerettighederne, lighed for loven, grundlovsfortolkning, magtfordeling, domstolernes uafhængighed etc., og det er ikke bogens mindste fortjeneste, at den derved fremtræder som en oversigtlig indførelse i selve de demokratiske grundbegreber. Dens anvendelighed i oplysningsarbejdet er derfor uden videre givet. Blot kunne man ønske at dr. Meyer i højere grad havde frigjort sig fra sine videnskabelige kilder. Hans fremstilling er desværre så temmelig tør og »juridisk« og trætter hurtigt den uøvede.

wp.

DE BYGGEDE JERNBANERNE

Charles Haugbøll: Børster. Munksgaard 1955. (Danmarks Folkeminder nr. 65), 183 s., kr. 15,00.

Hvad er en *børste*? I ordbog over det danske sprog står der: »— rå, ubehøvlede, simple og frastødende mennesker med lave tilbøjeligheder.«

En gammel børste, Christian Dansker,

udtrykker det anderledes i den her omtalte bog: »Ved benævnelsen børste forstår man jo ikke de kroniske landstrygere. En børste er en periodisk hårdt arbejdende jordarbejder og lignende og periodisk vagabond.«

Gennem et foredrag i radioen og artikler i Arbejds mændenes Fagblad kom Charles Haugbøll i kontakt med nogle fordums børster, der havde været med til at bygge jernbaner i Jylland fra omkring århundredskiftet og op til afslutningen af 1. verdenskrig. På grundlag af breve og samtaler har forfatteren sammenstillet en bog i stil med Nationalmuseets arbejderskildringer. Det er blevet et ganske interessant supplement til arbejderbevægelsens historie. Bogen fortæller ikke så meget om fagforeningerne, for de havde ingen tilslutning og ingen forhandlingsret, men mere om *solidaritets* love på en arbejdsplads. Arbejdspladsen var meget skiftende, børsterne var frie fugle og iagttog ingen form for opsigelsesvarsel, de gik bare, sommetider for at skifte arbejdsplads, men oftest for at holde et par »kitdage«. Og det blev tolereret af entreprenøren. For børsterne var gode arbejdere, deres lige fandtes ikke. Gennem bogens referater får vi indtryk af stoute mænd med en streng indbyrdes justits, med hjælpsomhed over for nødstedte kammerater — mennesker, der var født på livets skyggeside, og som havde oplevelser fra livet, som de ikke kunne snakke med andre om. Det er rigtigt, at de drak. Men det gjorde alle. Snapsen var billig. Den var trøsteren, når den hårde arbejdsdag var slut, og den var igangsætterren om morgenen. Derfor følte børsterne det slemt, at staten beskattede akvavitten, således at den fra 1917 til 1918 steg fra 99 øre til 11 kr. helflasken. Dengang var der mange, der begyndte på kogesprit, en menneskelig ulykke.

»Jernbanebørsterne fødtes i det nittende århundrede og døde i det tyvende. De gjorde deres indsats, måske ikke altid fuldt bevidst, til udbygning og opbygning af det

danske samfunds vigtigste samfærdselsmiddel. — De gravede bøndernes tørv og deres mergel, og de skærmede deres marker med diger og høfder. De indvandt fede kornagre ved bygning af dæmninger og sluser. De byggede havne og viadukter. Alt imens de tog sig en dram og grinede ad hele kleresiet. — — Var de ude at fægte med det rustne sværd, var der glimt i øjet, når de afleverede den vante remse: »Undskyld, De kan vel ikke hjælpe en fattig rejsende med et par øre til natlogi?»

Det er godt, dette stof er blevet samlet, mens det endnu var tid . . . og dog vil mindet om børsterne leve »indtil den sidste jernbaneskinne og den sidste svelle er slidt i laser og pjalter«.

D. J.

AFSLØRENDE

Sigurd Elkjær: Tårnduer. Det danske Forlag 1955. 198 s., kr. 11,75.

Sigurd Elkjærs nye novellesamling er — som iøvrigt hele hans forfatterskab — afslørende. Afslørende for de forfattere, forlag, filmproducenter, instruktører og skuespillere m. fl., som skamløst plejer omgang

med begrebet folkelighed, idet de mener det identisk med almindelig stilløshed, nembhed i handling og mennesketegning, plathed i det komiske og plumphed i det tragiske. I blot een fortælling af Elkjær er der mere ægte folkelighed end i den hele roman- og filmindustri samlede produktion af folkeligheder. Elkjærs noveller har nemlig stil, d. v. s. han ved, hvad han vil, og kan, hvad han vil som forfatter. Han tager sine figurer og deres skæbner alvorligt, fordi han kan lide dem og forstår dem. Han har ægte fornemmelse både for deres komiske og tragiske sider og behøver ikke at ty til platheden og plumpheden for at få sine læsere med. Det er ikke stor og epokegørende litteratur, disse almuehistorier i Blichers manér om østjyske bønder og landarbejdere før og efter stavnsbåndets ophævelse, men de har alle sammen *kvalitet*, menneskeligt og kunstnerisk (kan de to ting mon forresten skilles ad?). At læse dem er som at have et godt og smukt stykke håndværk i hånden. De udstråler kærlighed til materialet, ærlig glæde ved forarbejdningen og tro på tingens nytte, så sandt som det er nyttigt at gøre mennesker klogere på mennesker. Der er perler imellem dem til oplæsning.

w p.

S K O L E R N E

Roskilde

Højskole 1954—55

Det er et almindeligt trick inden for oplysningsarbejdet, at hvis det kniber lidt med tilgangen, hvis det er så som så med *kvantiteten*, så understreger man — for at få en slags balance i billedet — at *kvaliteten* til gengæld har været så meget bedre. Altså: med fare for ikke rigtig at blive troet, må jeg dog indlede denne beretning om vintereskolen 1954/55 med at slå fast, at holdet, der var mindre end holdene i de sidste mange år, nemlig kun 49, til gengæld var et dejligt hold. Det var solidt arbejdende, af udpræget god vilje over for skolen og samarbejdet her. Hvorfor manglede de sidste 20, der skulle have bragt holdet op på normal størrelse? Det er selvfølgelig ikke godt at vide — men et fingerpeg ligger der deri, at det først og fremmest var landarbejderne, der manglede. Hænger det sammen med, at vejret sidste efterår artede sig sådan, at efterårsarbejdet først var rigtig overstået hen mod jul? Ikke dermed sagt, at unge mennesker skal være ledige for at tage på højskole — den vranglære kæmper vi stadig imod — men vi kan måske sige det sådan, at højskoletraditionen blandt gårdmandssønnerne, der også anvender den ledige vintertid til skoleophold, er så stærk, at de tager af sted, selv om der endnu er travlhed omkring 1. november, mens arbejdet helst skal være overstået, før landarbejderne rigtig får tankerne ledt hen på ideen om en højskolevinter.

Der var ikke mange egentlige nydannelse-

ser inden for undervisningen, men selvfølgelig blev rammerne udfyldt på en ny måde afhængig af elevernes behov og ønsker.

I år, hvor der skal berettes fra to skoler, er pladsen lidt mere kostbar end sædvanlig, men nogle blade af vinterens dagbog skal dog vendes:

Solhvervstaler var rektor *Sigurd Højby* fra Sorø Akademi. Der består jo den meget gamle forbindelse mellem Sorø Akademi og højskolen, at de allerførste højskoletanker på dansk grund var knyttet til »Soer« — tanker, der som bekendt ikke blev realiseret. Men vi fik den aften en stærk fornemmelse af, at rektor Højby står de tanker, som vi søger at virke ud fra, meget nær. Blandt vinterens andre gæster kan jeg nævne forfatteren *Paul la Cour*, der talte om vort forhold til de underudviklede lande — et møde, der fik sit særlige præg af, at det holdtes den dag, da budskabet om Hans Hedtofts pludselige død nåede os. *Kirsten Auken* beredte os en strålende aften og en varm dyst om ungdoms- og hjemproblemer, hvor der var nogle stykker, der, som det hedder, »fik ørerne i maskinen«. En aften kom *Oskar Hansen* herved med nogle gamle arbejdere, der kunne fortælle om de »gode, gamle dage«, der slet ikke var så særlig gode. Forbundsformand *Hans Rasmussen* kom for at dementere, at »pampere« var, som nogle af eleverne troede — det lykkedes til fulde. Og selvfølgelig og heldigvis svig-

tede *Gammelgaard* ikke traditionen med et vinterbesøg. De »faste løse« var igen i vinter *Kaj Bundvad* (folketingets arbejde), *Sand Christiansen* (kunst), *Werner Pedersen* (film) og *Steenslev* (sang og musik). — Af elevdebatte vil vi navnlig huske holmgangen om det delikate emne »Har ungdommen for mange penge?« — en aften, der affødte en hel studiekreds i problemerne omkring familiestiftelse og lign. Teatret på den meget lille scene i spisesalen bød i vinterens løb på Leck Fischers »Den evige byrde«, Jules Romains »Dr. Knock«, Kjeld Abells »Melodien, der blev væk« og endnu en gang Holbergs »Julestuen«. At eleverne havde gjort mere ud af arrangementerne omkring fastelavnssfesten end sædvanligt — rekorden er ellers snart svær at slå — nævnes i forbifarten.

Desværre blev vinterskolen for mit vedkommende afbrudt: jeg havde begået det fejltrin, som jeg ikke oftere vil gøre mig skyldig i, at sige ja til at forlade vinter-

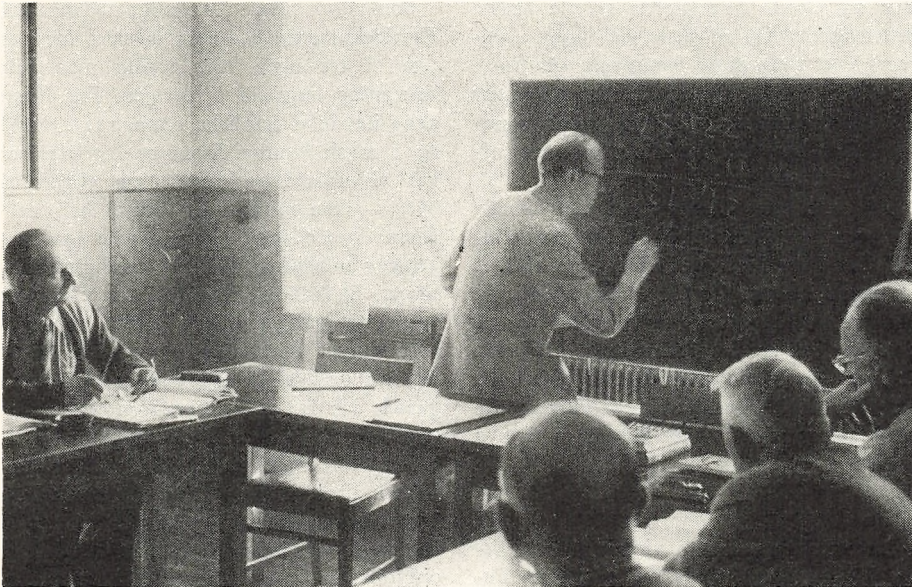
holdet en måned før afslutningen. Jeg havde modtaget et tilbud om en studierejse til USA, der af hensyn til jubilæet her ikke kunne lægges senere. ... Aldrig havde jeg troet, at det ville være så svært at tage afsked med et vinterhold midt i løbet.

I mit sted overtog Ditlev styret og kan fortælle om resten af vinteren:

K.B.'s rejse til USA var et afbræk for ham selv og et minus for de tilbageværende. Men vi forstod naturligvis alle, at det ikke kunne være anderledes; hvem ville ikke have gjort som K. B.? Mange vil da også have hørt, at hans indtryk fra USA har været rejsen værd.

Den sidste måned på et vinterkursus skal krydres mere end de første, for at der ikke skal ske nogen afslapning. Og det lykkedes ved manges hjælp at få en virkelig fin afrunding på en god arbejds-vinter. Nu bagefter ser det helt uvirkeligt ud, hvad vi nåede.

Til timerne i samfundslære indkaldte vi

K. B. Andersen i aktion ved tavlen på et af Dansk Arbejdsmandsforbunds kursus — det er nationalproduktet der dissekeres.

ingeniør *Sven Åke Andersson* fra De samvirkende, forbundsformand *Kai Petersen* fra Lager- og Pakhusarbejderne, fabriksinspektør fru *Vibeke Krøger*, søløjtnant *Eggert Petersen* og direktør *Kaj Nielsen* fra Hovedstadens Brugsforening. Desuden havde vi besøg af skuespiller ved Det kgl. Teater *Palle Huld* (elevforeningens aften), direktør *Jens Rosenkjær*, der talte om nordisk samarbejde, forfatteren *Hans Kirk*, og månedens clou: radiotransmissionen om sportens problemer med deltagelse af redaktør *Gunnar Hansen*, *Knud Lundberg*, *Emanuel Roose*, *Finn Petersen* (Roskilde-roer) og redaktør *Poul Prip Andersen*. Efter udsendelsen fik vi ved kaffebordet en vældig diskussion.

Traditionen tro rejste vinterskolen til Jära folkhögskola i påsken. Daniel og Robert ledede turen, og jeg blev tilbage for at tage mig af det familiekursus, vi ganske ekstraordinært også tog os tid og kræfter til.

Vinterskolen sluttede med en smuk fest den 23. april. Alle gjorde sig de bedste anstrengelser for at skabe de rigtige rammer. Vort fantastiske festudvalg fremførte til glæde for os alle et alsidigt potpourri af de bedste numre fra vinterens programmer. Det blev en munter aften, men afskeden var alligevel tung.

Få dage efter elevernes afrejse åbnede vi dørene for Danske Kvinders Internationale Liga for Fred og Frihed, der holdt et tre-dages kursus. Og den 5. maj begyndte vi igen med et ekstra kursus ud over det normale; det var Ungdomsringen, der holdt et fire dages møde med klubledere fra hele landet. Begge kursus var interessante at følge, og vi fik skabt kontakter til nye kredse.

*

Lærerstaben var som vinteren før: *Ditlev Jensen*, *Daniel Pedersen* og *Robert Pedersen*. Midt i vinteren fik Robert sin cand. polit.-eksamen, og i den periode,

hvor han sled mest med læsningen, fik han og skolen fortræffelig hjælp af *Ib Juul*, som en del af jer vil kende fra Frit Forum eller fra Dansk Ungdoms Fællesråd. Foruden mange andre gode egenskaber havde han den at være naturfagsmand — det er jo desværre et område, vi vandrøfter noget her.

*

Skjules skal det ikke, at det var med en vis nervøsitet, vi så den første kursusommer efter Esbjergs åbning i møde: ville vi kunne få kursus nok til hele sommeren her? Hvor dejligt nu, da sommeren er forbi, at kunne konstatere, at det var muligt at få begge skoler belagt sommeren igennem allerede første sommer. Kan der gives bedre bevis for det vældige kursusbehov og for det rigtige i at bygge de nye højskoler? Denne sommers naturlige højdepunkt, 25-års-jubilæet, skal jeg ikke omtale, da hele sidste hefte var viet den begivenhed og Esbjergs åbning.

Sommeren bragte forskellige nydannelser. Familiekurserne var igen udvidet med en uge til tre uger, men stadig med fuld belægning lang tid i forvejen. For første gang havde vi nordiske gæster, 11 svenske og 1 norsk familie. Emnerne for kurserne var »Nordiske problemer« og »Land og by« — ikke mindst det sidste, hvis ordførere væsentligt repræsenterede landbruget, gav anledning til livlige meningsudvekslinger. Et helt nyt indslag i kursusrækken var det udenrigspolitiske kursus, som Robert skriver om andetsteds i dette hefte. Ny var også virkeliggørelsen af Gammelgaards idé fra jubilæumsfrokosten om et optaktskursus — d. v. s. et appetitvækkerkursus for unge med henblik på vinterskolen, altså en slags 8-dage-på-vinterskole. Det var en helt ny ting, og der var for få deltagere, men at det for dem, der deltog, opfyldte sit formål, fremgår bl. a. af flg. linier fra et brev fra to af deltagerne: »Vi kan vel ikke nægte, at det var med

En flok af vinterens elever på tevisit hos Daniel Pedersen.

nogen skepsis, vi indskrev os til kursuset, vi kendte ikke meget til højskolevæsenet, men denne skepsis blev, efterhånden som ugen skred frem, afløst af en forståelse af højskolens betydning.«

Der er et problem, der er ved at tage pippet fra os sommeren igennem, det er week-end-kurserne. Vi kunne have et hver uge, hvis det var muligt for os at tage imod det. Men det er komplet umuligt; så ville personalet flygte, og skolen komme til at se farlig ud. Men det er heller ikke morsomt at sige nej og nej ustandselig. Hvornår tager hovedstadens arbejderbevægelse fat på den opgave at skabe tilstrækkelige rammer i Københavns nærhed for den stærkt voksende week-end-kursusvirksomhed? Opgaven synes påtrængende.

*

Takket være et lån fra staten og andre indtægtskilder har vi været i stand til at

arbejde videre på at få skolen i den bedst mulige stand. Staldbygningerne har været underkastet en omfattende ombygning, der er indrettet en ny lærerbolig (til Daniel) i fru Juuls hus, der er kommet nyt inventar på værelserne, haven er blevet lagt om og er nu smukkere end nogensinde. Vanskelighederne i forbindelse med disse »ansigtsløftninger« er at nøjes med at foretage ting, der ikke virker meningsløse på baggrund af de fremtidige planer om ombygning og nybygning i den større stil.

*

Og så er vi igen — nu, da disse linier skrives — ved at samle de sidste indmeldelser sammen til vinterskolen. Tilmeldingen er i år gået fint. Vi har haft mange henvendelser og mange indmeldelser, og alt tyder på, at vi starter med helt fuld skole den 3. november. Vi synes også selv, at vi bliver mere og mere »sne-

dige« i agitationen — dette forstået således, at vi ikke i mindste måde interesserer os for at overtale eller »shanghaje« — højskoleelever skal komme frivilligt, virkelig frivilligt, men for at nå ud til alle de mange unge, ikke mindst inden for byungdommen, der endnu slet ikke *ved*, hvilke oplevelser, der også for dem gemmer sig i ordene: en højskolevinter. Og vi har i år i højere grad prøvet at gøre det i et sprog, der skulle tale til nutidsunge. Om det er lykkedes, skal vi se at få de kommende vinterelever til at give os ren besked på.

*

I anledning af den meget rige høst bl. a. fra fagforbundene og fra gamle elever på jubilæumsdagen (omtalt i sommerheftet) er vi i sommer gået lidt stille med dørene med hensyn til udsmykningsfonden og har stort set undladt såvel små som større

vink. Resultatet er selvfølgelig derefter, men tallene nævnes som sædvanlig — også for at fortælle, at fonden stadig er der:

Anonym	55,00 kr.
Anonym	145,00 -
DKA	25,00 -
Udv. fagforen. kursus	95,50 -
DAF I	21,70 -
DAF II	40,00 -
DAF III	15,75 -

Ialt ..... 397,95 kr.

Da der var et underskud i fonden på 376,11 kr., foranlediget af et køb i foråret af en båndoptager — et meget nyttigt redskab både til vinterskole og sommerkursus — har fonden altså ved udgangen af sommersæsonen i år en beholdning på kr. 21,84.

K. B. Andersen.

Sommerkursus Roskilde Højskole 1955

AOF's kommunalkursus 15.—21. maj.
 Dansk Tømrerforbund 22.—28. maj.
 Jubilæumskursus 5.—10. juni.
 Nærings- og nydelsesmiddelindustrien
 12.—18. juni.
 Smedeforbundets lærlinge 19.—25. juni.
 Nordisk familiekursus 26. juni—9. juli.
 Familiekursus (Land og by) 10.—16. juli.
 Britisk-nordisk AOF-kursus 17.—23. juli.
 Kvindeudvalgskursus 24.—30. juli.
 AOF's studielederkursus 31. juli—6. august.

De samvirkende Fagforbunds lærlingekursus 7.—13. august.
 AOF's samarbejdsudvalgskursus
 14.—20. august.
 Keramisk Forbund 21.—27. august.
 Udenrigspolitisk kursus 28. aug.—3. septbr.
 Udvidet fagforeningskursus 4.—17. septbr.
 Optaktskursus 18.—24. september.
 Dansk Arbejdsmandsforbund:
 I. 25. september—1. oktober. II. 2.—8. oktober. III. 9.—15. oktober.

Esbjerg Højskole sommeren 1955

Esbjerg Højskole har nu gennemført en sommersæson i de nye rammer og med den nye lærerstab. Sommerperioden har udelukkende været anvendt til kursusvirksomhed med stærkt vekslende programmer og deltagergrupper, som det vil ses af nedenstående oversigt.

Premieren fandt sted den 1. maj, hvor ca. 120 blikkenslagere tog skolen i besiddelse for en uge. Den første aften fik skolen overdraget en gong-gong af blikkenslagernes formand, og den har siden lydt hver dag til minde om åbningsaftenen.

Af de mange artikler i de forskellige fagblade og af mange breve, vi har modtaget fra kursister, er det fremgået at danske arbejdere og tillidsmænd har taget skolen til deres hjerte og virkelig føler sig hjemme herovre mod vest.

Vi, der virker på skolen, har haft vores ilddåb som gruppeledere, foredragsholdere, pedeller, speakere, fodbold- og bordtennisspillere og visesangere. Vi har alle følt en venlig og hjælpsom indstilling hos de mange kursister, noget der har haft stor betydning i denne periode, hvor vi har skullet høste erfaringer og vænne os til den nye tilværelse.

Vi har lagt vægt på at være mest mulig med, også i de kurser, fagforbundene selv har arrangeret, og vi har haft den glæde at få lov til at benytte de undervisnings-

metoder, som vi nu anvender på vinter-skolen: case-studier, summe-møder og ektemporalspil.

Skolen er endnu ikke fuldstændig færdig og de mange forskellige tekniske hjæl-

Fra den Fri Faglige Internationales kursus i Industrielt demokrati på Esbjerg; kursuslederen W. Schevenels i samtale med Eiler Jensen og Ivar Nørgaard.

De samvirkende Fagforbunds rationaliseringseksperter, ingeniør Sven Åke Andersson (tv.) var en af gruppelederne og konsulent A. Broholm Larsen var kursusleder på årets samarbejdsudvalgs kursus på Esbjerg og Roskilde. Billedet her er fra Esbjerg-kursuset.

pedimler er endnu ikke fuldstændig drifts-sikre, ligesom vi endnu ikke behersker dem fuldtud, men kursisterne har taget alle disse ulemper med strålende humør.

Der er for os her på skolen ikke tvivl om, at de stigende krav, der i dag stilles til tillidsmændene i fagbevægelsen, nødvendiggør en øget kursusvirksomhed. — AOF's udvidede fagforeningskursus, der strækker sig over 14 dage tre år i træk, er et vigtigt eksempel på en længere og mere dybtgående kursusvirksomhed. Det var fornøjeligt og lærerigt for lærerne at arbejde på dette kursus, navnlig fordi man kunne gå noget grundigere til værks, end det er muligt på ottedages kurserne. Det er overordentlig glædeligt, at også forbundene selv er ved at tage kursernes længde op til overvejelse. — Skrædderforbundet havde i år et fjortendages kursus. Det vi-

ste sig, at både kursisterne og forbundsledelsen var så tilfredse med resultaterne, at man også næste år vil arrangere et fjortendages kursus.

Som det også kan ses af kursusoversigten, har vi i flere perioder haft to — i et enkelt tilfælde tre — kurser på een gang. På forhånd var der mange, der var betænkelige ved noget sådant. Vore erfaringer er, at så længe man holder sig inden for skolens normale kapacitet på 120 elever, gør det ikke noget, at der er flere kurser. De mange grupperum og elevbygningernes dagligstuer gør det muligt alligevel at gennemføre kurserne effektivt og bevare hyggen. Derimod går noget af hyggen fløjt, når der er over 120, og så er det ligegyldigt, om det er på eet eller flere hold.

Vi havde stor glæde af de to familie-

kurser, vi arrangerede på henholdsvis otte og fjorten dage. Det var i hvert fald for hele skolens stab en stor oplevelse at leve sammen med en så stor familie og alle de mange glade børn. Og det bør fremhæves, at der blev gået mindst ligeså målbevidst og energisk til gruppearbejdet af forældrene som af deltagerne i de mere fagligt betonedede kurser. I år var emnet for familiekurset *Mennesket og maskinen*. Emnet for næste år er endnu ikke fastlagt, men vi har besluttet at lægge eet fjortendages familiekursus i den første halvdel af juli måned.

Vi havde i løbet af sommeren to kurser med internationalt islæt: Britisk-nordisk AOF-kursus og Den Frie Faglige Internationales sommerskole. Det er første gang, at sidstnævnte skole har været afholdt her i Danmark, og vi har fået mange beviser for, at de udenlandske repræsentanter (fra

elleve lande) har været begejstrede for skolen. Kurset varede fjorten dage og indledtes med en festmiddag, givet af De samvirkende Fagforbund med *Eiler Jensen* som vært.

I denne beretning bør det også fremhæves, at vi i den forløbne periode har haft særdeles god brug for vor specielle undervisningsbygning — arbejdsstudiebygningen. På så godt som alle vore faglige kurser og naturligvis på alle samarbejdsudvalgskurserne har vi haft grupper i arbejdsstudier og samarbejdsudvalg.

I den næste syv måneders periode skal vi have egentlig højskole og en række større eller mindre faglige kurser. Blandt andet skal vi have et to-måneders tillidsmandskursus. Vi er meget spændte på, hvordan disse kurser og den egentlige højskolevirksomhed vil forløbe, men det er stof til næste halvårs beretning.

Ivar Nørgaard.

Sommerkursus Esbjerg Højskole 1955

Blikkenslagerforbundet 1.—7. maj.
 Kooperativt husmoderstævne 15.—21. maj.
 Formernes Fagforening (lærlinge)
 16.—19. maj.
 Bogbinderi- og kartonnagearbejdernes Forb.
 22.—27. maj.
 AOF's samarbejdsudvalgskursus
 22.—28. maj.
 Dansk Typograf-Forbund (lærlingekursus)
 22.—26. maj.
 Dansk Textilarbejderforbund 5.—11. juni.
 De samv. Fagforbunds lærlingekursus
 12.—18. juni.
 AOF's kvindekursus 19.—25. juni.
 Dansk Skrædderforbund 19. juni—2. juli.
 Britisk-nordisk AOF-kursus 10.—17. juli.
 AOF's samarbejdsudvalgskursus
 26. juni—2. juli.

Schweizisk AOF-gruppe 19.—22. juli.
 AOF's fagforeningskursus 24.—30. juli.
 AOF's samarbejdsudvalgskursus
 31. juli—6. august.
 AOF's studielederkursus 7.—13. august.
 Specialarbejderforbundets formandskursus
 7.—13. august.
 AOF's ungdomsklublederkursus
 14.—27. august.
 Kursus for velfærdsbefalingsmænd
 28. august—3. september.
 Handels- og kontorfunktionærerne
 11.—17. september.
 Den Frie Faglige Internationales sommerskole 11.—24. september.
 AOF's udvidede fagforeningskursus
 18. september—1. oktober.

Villy Willadsen:

Familien og højskolen hører sammen

Efter Esbjerg Højskoles første familiekursus.

Den 3. juli stævnedes hundrede og tyve forventningsfulde rejsende, børn, unge og gamle til familiekursus på Esbjergs nye højskole for at holde ferie — og for samtidig at få et nærmere kendskab til et emne, der i indbydelsen kaldtes »Mennesket i maskinalderen«. Omkring halvdelen af deltagerne havde aldrig før været på en højskole, så spændingen var sikkert ikke

mindre hos dem end blandt de mere »befarne«, der dog endnu måtte være uvidende om, hvorledes Esbjerg Højskole tager sig ud med sin nye beliggenhed og nye ledelse. Må jeg afsløre med det samme, at det nye blev en afgjort succes. Skolens indretning har allerede været omtalt i »Arbejderhøjskolen« og i pressen, så den skal ikke igen beskrives her. Men det er

Det var selvfølgelig en svir for familiekursernes børn at lege i den store gymnastiksal med de mange redskaber på Esbjerg Højskole.

umuligt at skildre et familiekursus' forløb uden at nævne nogle af de navne, der var med til at gøre to uger af vor ferie til en for os uforglemmelig og lykkelig tid.

Ivar Nørgaards velkomsttale fik det måske nok til at gibbe i nogle af os. Han var jo ikke rigtig »typen«. De unges kommentarer til *Ivars* førsteoptræden sagde os imidlertid, at han var »helt rigtig«. Den yndige *fru Inge* vandt alles hjerter med det samme. *Henning Rasmussen* er et kapitel for sig. Han var de voksnes behagelige vækkeur og vore 36 børns legeonkel og er deres samtaleemne, når vi taler om Esbjerg. *Jørgen Andersson* forstod at sætte lus i skindpelsen hos ægtefællerne, når han talte om rationalisering i hjemmene. Hans friske facon at servere problemerne på skabte mange diskussioner i mellemakterne. Han kan blive os et dyrt bekendtskab. *Ebbe Munks* kloge og tankevækkende indlæg om moderne opdragelsesproblemer gav også stof til varme meningsudvekslinger. I denne forbindelse skal også nævnes cand. psyk. *Kirsten Vedel Rasmussens* foredrag: »Konflikter i familien«. Med sjælden finhed fangede hun forældrenes interesse for dette meget ømtålige emne. *Viggo Molins* friske foredrag: »Kunsten i maskinalderen«, der ledsagedes af tegninger på tavlen, så kridt og klud var ved at slides op, fyrede for alvor op under kunstlidenskaberne, så de kom i kog. *Erik Riberholt* ledede morgensangen. Som en anden Hjalmar Gammelgaard gjorde han

disse halve timer for arbejdets begyndelse til en oplevelse for børnene såvel som for de voksne. Til »tillægsgevinsterne« hørte vore esbjergensiske kammeraters omvisninger i Esbjerg med dens fiskerihavn med dens myldrende liv. Carl Hansens og Hans Holms — samt deres koners — uopslidelighed og gæstfrihed var enestående. — Endelig var udflugterne til Vejers, Blåvand og Fanø på årets skønneste sommerdage også store oplevelser, ikke mindst for os brostensagrater. Skolen havde ægyptiske gæster under kursuset, og de blev vore børns store eventyr. Deres autografer figurerer i børnenes sangbøger og forevises med stor stolthed for venner og bekendte.

Olof Bertolt sagde den sidste aften, vi var samlede, at »familien og højskolen hører sammen«. Esbjerg Højskoles første familiekursus bekræftede disse ord. Roskilde og Esbjerg højskoler har vist vejen til løsning af det problem, det er for småkårsfolk at få noget fornuftigt og varigt ud af deres ferie. I tiden, der kommer, vil familierne utvivlsomt bestorme skolerne. Er man klar til at tage imod dem?

Det siges, at Esbjerg Højskole kostede hver dansk organiseret arbejder tre kroner og tolv øre. De samvirkende Fagforbund og Arbejdernes Oplysningsforbund kan godt regne med, at vi fra arbejdspladserne gerne ofrer et lignende beløb til en skole til. Og skulle den komme til at koste 25 øre mere, gør det ikke noget.

Villy Willadsen.

Esbjerg Højskoles Elevforening

Elevmødet den 2. og 3. juli 1955.

Godt 80 deltagere fra mere end en halv snes årgange var samlet i foredragssalen, da formanden Hans Holm lørdag aften åbnede årsmødet. I sin velkomst sidestillede han dette det første elevmøde på den nye skole med det første elevmøde på den gamle arbejderhøjskole på Vardevej i 1916. Han takkede alle dem, der har været med til at rejse skolen og lovede foreningens bistand i den fremtidige agitation for skolen.

Efter et foredrag af forstander Ivar Nørgaard om »Det industrielle samfund og demokratiseringen af arbejdspladserne« samledes deltagerne i spisesalen til kaffebord og forskellig underholdning og til dans i gymnastiksalen, afbrudt af et lille traktement ved 23-tiden.

Generalforsamlingen afholdtes søndag formiddag. Formanden rettede en speciel velkomst til foreningens æresmedlem Gunder Hansen og til syv tilstedeværende 25-års jubilare og mindedes Irma Christensen, Odense, der var afgået ved døden.

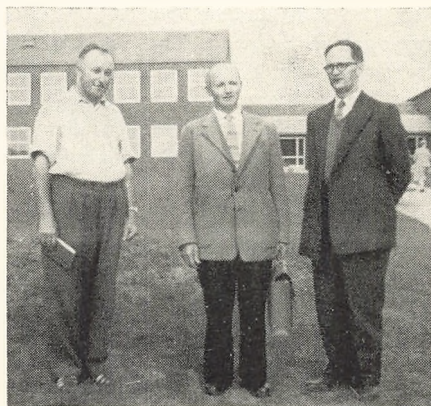
Inden man tog fat på dagsordenen, var formanden genstand for megen hyldest i anledning af sit 25-års jubilæum som formand for elevforeningen. Der var taler og blomster fra forstander Ivar Nørgaard og fra bestyrelsen.

Villy Willadsen, København, valgtes til dirigent. Sekretær Viggo Sørensen oplæste forhandlingsprotokollen, og formanden aflagde den mundtlige beretning. Han oplyste, at mødet var det 41. i foreningens 43-årige historie. Medlemstallet har i årenes løb svinget mellem 600, da det var

størst, og 200. Siden den nye skole havde begyndt sin virksomhed den 30. april, havde foreningen haft en tilgang på ca. 180 medlemmer, så den pr. 1. juli havde 350 medlemmer. Tilgangen skyldes Ivar Nørgaard og lærerne, som har været gode agitatorer for elevforeningen. Formanden takkede de gamle medlemmer, der har holdt så trofast sammen i alle de år, skolen har været lukket.

Elevskriftet udkommer fremtidig 2 gange årligt med ca. 48 sider hver gang i henhold til vedtagelse på redaktionsmødet i København 25. august, hvor Viggo Sørensen og formanden deltog.

Foreningens økonomi er på grund af det indbetalingsystem, der nu anvendes, lidt bedre end i fjor. Derfor har bestyrelsen endnu ikke benyttet sig af den bemyndi-

Fra årsmødet i Esbjerg Højskoles Elevforening: tre deltagere fra elevholdet 1927—28: foreningens kasserer Carl M. Hansen, den 25-års jubilerende formand Hans Holm og Julius Nielsen, Århus.

gelse, den fik for et par år siden til at forhøje kontingentet.

Foreningens ønske om en repræsentant i højskolens bestyrelse blev akcepteret i fjor, og bestyrelsen har udpeget kasserer Carl M. Hansen som sin repræsentant i skolens ledelse.

Til det første familiekursus, der var blevet til i et nært samarbejde mellem skolen og elevforeningen, var der indtegnet 126 deltagere (deraf 36 børn) til den første uge og 43 deltagere til den anden uge, hvor man ikke kunne belægge hele skolen på grund af et samtidigt AOF-kursus.

I diskussionen henstilledes det til bestyrelsen at foreslå en lavere kontingentsats for de medlemmer, der også er medlemmer af Roskilde Højskoles Elevforening og får elevskriftet derfra, og der fremsattes ønske om at de 25-års jubilare, der kommer til elevmødet, får tilstillet en lille opmærksomhed. Man enedes om at overrække dem »Arbejdersangbogen« med bestyrelsens påtegning. Ligeledes enedes man om en indsamling blandt deltagerne i generalforsamlingen til en blomsterhilsen til de afdøde kammeraters grave. — En indsamling indbragte ialt 91,00 kr.

Protokol og beretning godkendtes enstemmigt.

Kassereren forelagde det reviderede regnskab, der balancerede med 1198,01 kr. og udviste en beholdning på 446,71 kr. Ligeledes gav han en regnskabsoversigt pr. dato. Regnskabet blev enstemmigt godkendt.

Under indkomne forslag behandlede ændringer i foreningens love. Det vedtoges at ændre navnet til *Esbjerg Højskoles Elevforening* i overensstemmelse med skolens navn. (Et duplikat af de nye love vil ved lejlighed og så snart økonomien tillader det blive tilsendt medlemmerne).

Formanden *Hans Holm*, kassereren *Carl M. Hansen* og sekretær *Viggo Sørensen* genvalgte. Ligeledes genvalgte *Johanne Fjeldgaard* og *Lilly Petersen* som suppleanter, *Aksel Nielsen* og *Lilly Petersen* som revisorer og *Any Krogh* som revisorsuppleant.

Søndag eftermiddag holdt skolens tidligere forstander, undervisningsminister *Juulius Bombolt*, foredrag. Såvel dette foredrag som Ivar Nørgaards foredrag lørdag aften dannede en udmærket indledning til det efterfølgende familiekursus med titlen »Mennesket og maskinen«.

Formanden overrakte de syv jubilare fra 1929-30, *Edvin Dose*, *Viggo Jensen*, *Georg Leth*, *Peter Grøn*, *Kaj Henriksen*, *August Lausen* og *Chr. Christiansen*, hver en arbejdersangbog og takkede for deres trofasthed. Ligeledes overbragte han skolen en tak for den modtagelse, elevmødet havde fået. Med sangen »Skuld gammel venskab« sluttede det første elevmøde på den nye Esbjerg Højskole.

Elevmøde og familiekursus 1956.

Elevmødet afholdes lørdag den 30. juni og søndag den 1. juli. Familiekursus fra 1. til 14. juli.

Planlæg jeres ferie derefter og reserver plads på skolen i god tid.

Vel mødt til næste år!

Hans Holm.

Bestyrelsens adresser:

Hans Holm, formand, Nørvang 16,
Esbjerg.

Carl M. Hansen, kasserer, Nørvang 16,
Esbjerg.

Viggo Sørensen, sekretær, Haraldsgade 56,
Esbjerg.

Roskilde Højskoles

Elevforening

Elevmødet 1955 begyndte lørdag den 11. juli med et politisk foredrag af *Kaj Bundvad*. Om aftenen morede man sig ved det traditionelle bal.

Generalforsamlingen holdtes søndag formiddag med dagsorden: 1) Valg af dirigent; 2) beretning; 3) regnskab; 4) indkomne forslag; 5) fremtidig virksomhed; 6) valg; 7) eventuelt. Flemming Petersen blev valgt til dirigent og gav straks ordet til formanden for aflæggelse af årsberetningen. Formanden indledte med et forslag om at sende en hilsen til Frode Kristensen og Gammelgaard, der begge var forhindrede i at være til stede på grund af sygdom. Han omtalte derefter i korte træk foreningens fest for vinterleverne, hvor Palle Huld havde været gæst. Festen havde været særdeles vellykket, men det var formandens opfattelse, at der måtte betales mere til de benyttede skuespillere ved vinterfesterne.

Formanden redegjorde for arbejdet med festskriftet til Gammelgaard, som økonomisk set kom til at hvile i sig selv. Bogen skulde oprindeligt have været skrevet af en forfatter, men i sidste øjeblik havde bestyrelsen selv måttet overtage arbejdet med bogen, som derfor kom til at bestå af artikler om og til Gammelgaard fra forskellige bidragsydere. Ved valg af forfattere og indsamling af stoffet havde man haft værdifuld hjælp af *Ib Koch-Olsen*, *Kaj Bundvad* og *Chr. Clausen* m. fl.

Formanden beklagede, at foreningen var indbudt til at lade sig repræsentere ved højskolens 25-års jubilæumskursus i juni måned. På selve jubilæumsdagen over-

bragte hele bestyrelsen foreningens lykønskning til skolen ledsaget af en pengegave på 650,00 kr. Endelig beklagede formanden at foreningen kun lagde navn til familiekurserne og ikke var egentlig medarrangør. Efter en kort diskussion, hvorunder bl. a. K. B. Andersen beklagede, at elevforeningen ikke var indbudt til jubilæumskursuset, godkendtes formandens beretning enstemmigt.

Kassereren *Kaj Jørgensen* oplæste regnskabet, der blev enstemmigt godkendt.

Formanden forelagde et af bestyrelsen udarbejdet forslag til ændringer i lovene. Forslaget blev godkendt med enkelte mindre rettelser. Den nye lovtekst er tilsendt hvert enkelt medlem.

Til bestyrelsen genvalgtes *Harry Larsen* (formand), *Kaj Jørgensen* (kasserer), *Chr. Clausen* (sekretær), *Erik Kallenberg*, mens *Henning Møller Nielsen* nyvalgtes. Suppleanter blev *Palle Friis* og *Ellen Justesen*.

Elevmødet afsluttedes søndag eftermiddag med, at *K. B. Andersen* fortalte rejseindtryk fra USA.

Elevmødet 1956 afholdes 14.—15. juli.

Familiekurserne 1956 finder sted 1.—28. juli. *Chr. Clausen*, sekretær.

Bestyrelsens adresser:

Harry Larsen, formand. Markledet 7,

Valby. Tlf. 751875.

Kaj Jørgensen, kasserer, Roskilde Højskole.

Erik Kallenberg, Ydunsvej 10, Helsingør.

Chr. Clausen, Lærkevej 37, Roskilde.

Henning Møller Nielsen, Brøndbyøster.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENING

Regnskab for tiden 1. oktober 1954—31. september 1955.

INDTÆGT:

Kontingenter	2.790,40
Salg af emblemer	31,00
Rente på giro	1,62
Modtaget for lån	500,00
Overført	199,10

Ialt 3.522,12

UDGIFT:

Porto, papir og tryksager	904,17
650 stk. »Arbejderhøjskolen«	1.300,00
Kontingent til landselevforening	152,00
Transport	12,50
Lån til Gammelgårdbogen	500,00
Udgifter ved forårsfest	150,00
Udgifter ved bestyrelsesmøde	40,00
Telegrammer	8,45
Løn til kasserer	304,00

3.381,12

Pr. balance 141,00

Ialt 3.522,12

REGNSKAB FOR
OTTO JENSENS MINDEFOND

INDTÆGT:

Indestående på bankbog	18.084,21
Tilskud fra Dansk Textilarbejderforbund	400,00
— - Sjællandske Bondestands Sparekasse	100,00
— - Elevforeningen	500,00
Renter til ^{31/3} 1955	858,99

Ialt 19.943,20

UDGIFT:

Elevstipendier	1.000,00
Indestående på bankbog	18.943,20

Ialt 19.943,20

Kaj Jørgensen,
kasserer.

Regnskaberne efterset og bilagene forevist og kontrolleret.

Rachel Kværne Pedersen.

E. Boye Hansen.

Roskilde Højskoles elever

Vinterskolen 1954—55

Inge-Lise Andersen, Søborg
Lauritz Andersen, Rødovre
Lis Andersen, Valby
Poul Andersen, Horsens
Bjarne Balster, Grindsted
John Blom, Sverige
Hans-Kurt Bott, Holstebro
Freddy Holm Carlsen, Rønne
Willy Christiansen, Skanderborg
Inge-Lise Cramon, Varde
Jens C. Didriksen, Holstebro
Poul Feddersen, Fredericia
Jørgen Fogde, København
Palle Friis, Frederiksberg
Jytte Hansen, Frederiksberg
Poul Hansen, Frederiksberg
Kjeld Bang Jensen, Ålborg
Hans Jensen, Tåstrup
Holger Jensen, København.
John Jensen, København
Vera Jensen, København
Niels Jensen, Avnbøl st.
Svend-Åge Jensen, København
Hans Johannesen, Brodal st.
Inger Jørgensen, København

Walther Jørgensen, København
Aksel Kammersgård, Hurup pr. Thy
Gunnar Korsgård, Langå st.
Inga Kristensen, Herning
Jytte Larsen, Vanløse
Bjarno Lauridsen, Skive
Ingemann Lund, Ringkøbing
Carl Johan Nielsen, Søllested
Connie Nielsen, København
Henning M. Nielsen, Herskind Mark
pr. Skovby
Niels P. Nielsen, Frederiksberg
Tage Nielsen, København
Flemming Pedersen, København
Henning Pedersen, København
Martin Pedersen, Århus
Sonja Pihl, Stubbekøbing
Ebba Randløv, Skanderborg
John Rasmussen, Virum
Willy Rasmussen, Grenå
Frank Rasmussen, Grenå
Jytte Schmidt, Frederiksberg
Palle Schou, Århus
Conny Sørensen, Vejle
Johan Östlund, Sverige

ARBEJDERHØJSKOLEN

Redaktion: *K. B. Andersen, Olf Bertolt, Poul Hansen, Hans Holm, Harry Larsen, Flemming Petersen, Viggo Sørensen.* Redaktionens adr.: AOF, Nørrefarimagsgade 11, K.

Tryk: Dansk Andels Trykkeri, København.